

СТЕНОГРАФСКИ БЕЛЕШКИ
од Четириесет и седмата седница на
Собранието а Република Македонија,
одржана на 10 февруари 2009 година

Седницата се одржа во сала 1 со почеток во 11,09 часот.

Седница ја отвори и со неа претседаваше г-динот Трајко Вељаноски, претседател на Собранието.

Трајко Вељаноски: Дами и господа пратеници, ја отворам 47-та седница на Собранието на Република Македонија.

Пратениците, Силвана Бонева, Арбен Џафери, Мендух Тачи, Даут Реџеџи, Иван Стоилковиќ, Владимир Ѓорчев, Горан Мисовски, Имер Селмани, Џевад Адеми, Али Ахмети, Фиат Џаноски, Нада Станческа, Петар Поп Арсов, Александар Николовски и Тито Петковски ме известува дека се спречени да присуствуваат на седницата.

За седницата известени и поканети се: претседателот на Република Македонија, претседателот на Владата на Република Македонија, членовите на Владата на Република Македонија и ректорот на Универзитетот на Југоисточна Европа.

Записниците од 33-та, 38-та и 42-рата седница на Собранието ви се доставени.

Дали некој има забелешки на записниците?

Со оглед на тоа дека нема забелешки, констатираа м дека записниците од 33-та, 38-та и 42-рата седница на Собранието се усвоени без забелешки.

Пратениците Станка Анастасовска, Миле Андонов, Весна Бендевска, Владо Бучковски, Славица Грковска Лошкова, Менде Диневски, Цветанка Иванова, Игор Ивановски, Јани Макрадули, Горан Минчев, Марјанчло Николов, Андреј Петров, Емилијан Станковиќ, Горан Сугаревски, Маринела Тушева, Никола Куркчиев, Томе Чинговски и Радмила Шекеринска предлагаат по итна постапка да се донесе Законот за изменување и дополнување на Законот за придонеси од задолжително социјално осигурување.

Предлог на законот ви е доставен.

Го молам претставникот на предлагачот да ја образложи оправданоста, Предлогот на законот да се донесе по итна постапка.

Има збор пратеникот Марјанчо Николов, повелете

Марјанчо Николов: Благодарам претседателе, почитувани колеги, почитуван министер, пратеничката група на СДСМ се реши да поднесе Предлог на закон за изменување и дополнување на Законот за придонеси од задолжително осигурување, или Законот за бруто плата, како што е познат во јавноста од неколку причини.

Првата причина е тоа што веќе поминаа 9 дена од примената на новиот начин на пресметка на уплата на придонесите за социјално осигурување, а сведоци сме дека во сите овие изминати 9 дена, системот не функционира, или софтверот паѓа, или пресметките не ги прима.

Да биде гужвата уште повеќе, или хаосот поголем Министерството за финансии и Управата за јавни приходи се решија на 4 февруари да ги менуваат обрасците кои што се поднесуваат до Управата за јавни приходи. Тоа создаде дополнителен револт кај даночните обврзници, а исто така придонесе и за дополнителни гужви.

Втората причина која што не наведе да предложиме измена и дополнување на овој закон е тоа што стопанските субјекти и работниците поради краткиот рок, кој што останува до 15 во тековниот месец ќе бидат соочени со казни.

Казните се движат од 2.000 до 3.000 евра за стопанските субјекти и од 500 до 1.000 евра за овластените управители на друштвата за самите работници. Затоа, со овој закон предлагаме концептот на бруто плата, наместо од 01.01.2009 година, да почне да се применува од 01.03.2009 година.

Цениме дека два месеца треба да потои еден тест период во кој што ќе може да се елиминираат сите недостатоци во функционирањето и на софтверот и на организационата поставеност на Управата за јавни приходи. Во спротивно, и работниците и стопанските субјекти ќе се сочат со казни, што дополнително ќе им го отежни бизнисот.

Исто така, со Предлог законот предлагаме да се избрише членот 15, односно да се избрише обврската дека најниската основица за пресметка и уплата на придонеси да биде 50% од просечната плата во Република Македонија и сметаме дека треба да почне да се применува концептот придонеси да се плаќаат на онаков износ на плата, колку што реално исплаќаат работодавците, или земаат работниците.

Почитувни колеги, очекувам поддршка, бидејќи и самите сте свесни дека во изминатата недела топ тема во Република Македонија беше нефункционирањето на Управата за јавни приходи, софтверот за бруто плати.

Цениме дека Предлогот е издржан и треба да се донесе се со цел да се намалат тензиите кои што се создадоа. Благодарам.

Трајко Вељаноски: Благодарам и јас.

Предлогот на пратениците Станка Анастасовска, Миле Андонов, Весна Бендевска, Владо Бучковски, Славица Грковска Лошкова, Менде Диневски, Цветанка Иванова, Игор Ивановски, Јани Макрадули, Горан Минчев, Марјанчло Николов, Андреј Петров, Емилијан Станковиќ, Горан Сугаревски, Маринела Тушева, Никола Куркчиев, Томе Чинговски и Радмила Шекеринска по итна постапка да се донесе Законот за изменување и дополнување на Законот за придонеси од задолжително социјално осигурување го ставам на гласање.

Ве повикувам да гласаме.

Вкупно гласаа 55 пратеници, за гласаа 15 пратеници, воздржани нема, против 40.

Молам службите да утврдат точен број на присутни пратеници во салата.

Во моментот влегоа пратеници. Има 61 пратеник. Го повторувам гласањето. Ова гласање не беше валидно.

Ве повикувам да гласаме.

Вкупно гласаа 59 пратеници, за Предлогот гласаа 16, воздржани нема, против 43 пратеници.

Констатирам дека Предлогот на пратениците Станка Анастасовска, Миле Андонов, Весна Бендевска, Владо Бучковски, Славица Грковска Лошкова, Менде Диневски, Цветанка Иванова, Игор Ивановски, Јани Макрадули, Горан Минчев, Марјанчло Николов, Андреј Петров, Емилијан Станковиќ, Горан Сугаревски, Маринела Тушева, Никола Куркчиев, Томе Чинговски и Радмила Шекеринска не е усвоен.

Според тоа за денешната седница го предлагам следниот дневен ред.

1. Предлог за именување член на Советот на Јавното претпријатие Македонска радиотелевизија.
2. Предлог на закон за ратификација на конвенцијата на Советот на Европа за превенција на тероризмот.
3. Предлог на Деловник за изменување и дополнување на Деловникот на Собранието на Република Македонија - I читање.
4. Интерпелација за работата на министерот за финансии г-динот Трајко Славески.
5. Предлог на закон за евиденции во областа на здравството - II читање.
6. Дополнет Предлог на закон за Државен инспекторат за земјоделство - II читање.
7. Предлог на закон за изменување и дополнување на Законот за ѓубриња - II читање.
8. Предлог на Закон за изменување и дополнување на Законот за здравјето на растенијата - II читање.
9. Предлог на закон за изменување и дополнување на Законот за производи за заштита на растенијата - II читање.
10. Дополнет предлог на закон за индустриска сопственост II читање.
11. Предлог на закон за изменување и дополнување на Законот за трговија II читање.
12. Предлог на закон за изменување и дополнување на Законот за персоналниот данок на доход II читање.
13. Предлог на закон за селекционерски права I читање.
14. Предлог на закон за изменување и дополнување на Законот за високото образование I читање.
15. Предлог на автентично толкување на член 64 од Законот за денационализација.

Дали има некој предлог за изменување и дополнување на предложениот дневен ред.

Ги повикувам пратениците кои имаат предлози за изменување или дополнување на дневниот ред да се пријават за збор. Благодарам.

За изменување или дополнување на предложениот дневен ред се јавија г-ѓа Грковска Лошкова Славица и г-ѓа Бендевска Весна.

Има збор г-ѓа Грковска Лошкова Славица,повлете

Славица Грковска Лошкова: Почитуван претседателе,колеги и колешки пратеници, предлагам денешната седница да се дополни со информација за состојбите со сегрегација во средните училишта во Република Македонија од следните причини:

Средношколците Македонци и Албанци во Средното техничко училиште "Нико Нестор" во Струга од денеска до крајот на учебната година ќе учат одвоени во етнички смени. Завчера министерот за образование и наука цврсто застана зад одлуката дека учениците не смеат да се делат по етничка основа, а веќе вчера цврсто застана зад одлуката за сегрегација по етничка основа. Со одвојувањето на учениците во Струга, се зголеми бројот на училиштата во кои Македонците и Албанците наставата ја посетуваат одвоени. Таквите поделби речиси се завршени во Куманово, Гостивар и во Дебар, а во Скопје има силни тенденции да се случи истото. Мешани етнички смени има уште во Тетово, каде што во средните училишта има малку Македонци и во Кичево. Во Куманово, на пример, привршува адаптацијата на поранешната касарна во која наставата ќе ја следат половина од 600 средношколци Албанци. За другите, наставата се изведува во објектите на поранешниот Работнички универзитет на ЗИК "Куманово".

Како пратеничка група цениме дека ваквиот тренд е неповолен за нашата земја и во едно мултикултурно општество како нашето по сите поделби што ни се случуваат, треба да изнајдеме начин, а особено Владата на Република Македонија, како да се справи со овие појави и да поттикне сите ученици во Република Македонија да учат заедно, затоа што сметаме дека вакво решение не ги решава проблемите, туку напротив, на долгорочен план можат да се создадат уште поголеми проблеми, заради тоа што не ги санкционира причините, туку само последиците.

Она што ВМРО ДПМНЕ не научи се уште дека градењето на мултиетничко општество е бавен и тежок процес кој бара многу енергија, меѓутоа, Груевски уште од почетокот на мандатот изјави дека развивањето на меѓуетничките односи ќе замрзне за одреден период, а дека ќе даде приоритет на други прашања, како меѓуетничките односи да претставуваат Предлог закон или некаква популистичка реформа, а не политички процес.

Поради тоа, сметаме дека Собранието на Република Македонија треба да ја разгледува оваа информација, имајќи предвид дека Владата и институциите на системот не преземаат ништо за надминување на проблемите и да ги донесе следните заклучоци.

Прво, за состојбите со сегрегацијата да расправа Комитетот за односи меѓу заедниците, Комисијата за образование и наука и Комисијата

за политички систем и да му достават на Собранието на Република Македонија заклучоци за надминување на состојбата.

Второ, Собранието на Република Македонија да ја разгледа и усвои информацијата за состојбите со сегрегација во средните училишта во Република Македонија.

Трето, Собранието на Република Македонија укажува, Владата на Република Македонија, односно Министерството за образование и наука да преземе наитни мерки за надминување на проблемите со сегрегацијата. Благодарам.

Трајко Вељаноски: Благодарам.

Предлогот на г-ѓа Славица Грковска Лошкова да се додаде точка на дневен ред со информација за состојбите со сегрегација во средните училишта во Република Македонија го ставам на гласање.

Ве повикувам да гласаме.

По предлогот за внесување на точка во дневниот ред гласаа вкупно 63 пратеници, за гласаа 16 пратеници, воздржани нема, против 47 пратеници.

Констатирам дека не е усвоен предлогот.

Процедурано г-ѓа Иванова Цветанка, повелете.

Цветанка Иванова: Благодарам претседателе.

Од името на пратеничката група барам објаснување според кој член од Деловникот нашите пратеници при образлагање на итноста за ставање на точка на дневен ред имаат право само на 3 минути образложение. при предлагање на точка.

Трајко Вељаноски: Тоа било досегашна пракса.

Цветанка Иванова: По кој член од Деловникот?

Трајко Вељаноски: Додека јас објаснувам, гледам Јани мавта со рацете. Дозволете до крај да објаснам.

Цветанка Иванова: Ние имавме пракса кога имавме информација за млекопроизводителите, тогаш одлучивме, бидејќи нема одредба од Деловникот, 10 минути да трае образложението за дополнување на точка од дневен ред.

Трајко Вељаноски: Благодарам, тоа беше мојот одговор.

Г-ѓа Весна Бендевска има збор во однос на изменување и дополнување на дневниот ред.

Весна Бендевска: Почитувани колеги, почитуван претседател на Собрание на Република Македонија, ќе ми дозволите да го образложам Предлогот за измена и дополнување на денешниот дневен ред, иако не верувам дека постои сериозна политичка воља ова Собрание да расправа на навистина жешки актуелни теми.

И тоа го потврдиле почитувани колеги од владеачкото мнозинство и со одбивањето да расправаме околу многу сериозната појава на сегрегација во средните училишта, она што значи напуштање на основните одредби на Охридскиот рамковен договор, па и да говориме за сериозните последици, со предвременото и избрзувано воведување на тн.концепт за бруто

плата, кои создадоа навистина, реални проблеми. И не само пред шалтерите на Управата за јавни приходи, во овој момент сакаме да ви предложиме и итна измена на Законот за трговски друштва, бидејќи концептот на бруто плата нема да има за своја последица само доцнење на исплатата на платите на над 400 илјади вработени во Република Македонија. Тесните рокови со кои очигледно министерот за финансии Трајко Славески се обидува да не ги забележува, ниту пак последиците што значи реално доцнење на платите, претпоставувам вие ќе го поддржите колеги од владеачкото мнозинство со тоа што ќе одбиете да дебатирате на оваа говорница за она што значи можност да најдеме и реален одговор на оваа хаотична ситуација.

Нашиот предлог за итна измена на Законот за трговски друштва, се однесува токму, на законската одредба, фирмите најдоцна до 28 февруари до Централниот регистер да достават годишна сметка и финансиски извештај за работењето во претходната година. Неисполнувањето на овие одредби повторно предизвикува сериозни и да не кажам драконски санкции кои изнесуваат од 1.000 до 5.000 евра за фирма и до 1.500 евра казна за директорот, односно органот за раководење со фирмата, само заради тоа што годишната сметка нема да биде поднесена пред Централниот регистер во дадениот законски рок.

Во канцелариите убедена сум дека и вие почитувани пратеници добивате значителни реакции, не само од сопственици на фирми, туку и од сопственици на сметководствени фирми, кои се жалат на неможноста да бидат спремни и квалитетно изработени годишните завршни сметки, особено заради тоа што министерот за финансии на 4 февруари донесе измена на потребниот образец со кој се пресметуваат и соодветните даночни обврски на фирмите. Невозможноста практично секоја фирма да го запази законскиот рок за доставување на годишни сметки ќе предизвика дополнителен хаос на шалтерите на Централниот регистер, но и претпоставувам, единствен бенефит, се разбира, во знак на наводници ќе има буџетската каса.

Наместо сериозно да дебатирате и можноста да ги намалиме последиците од предвременото имплементирање на новиот концепт бруто плата, кој како што веќе е евидентно и видливо значително влијаат врз целокупната состојба особено на мало стопанствениците, дајте да разговараме за нешто што е многу реално, да им го продолжиме рокот на доставување на годишните сметки за 15 дена, под услов да бевте спремни да говоревме за одложување на концептот бруто плата до први март, претпоставуваме дека авАнтурата која подржана од министерот Славески наречена брутто плата евидентно влијае врз сегашаната буквално хаотична ситуација во Управата за јавни приходи. Благодарам.

Трајко Вељаноски: Благодарам и јас.

Предлогот на госпоѓа Весна Бендевска да се дополни дневниот ред со Предлог закон за иземнување и дополнување на Законот за трговски друштва по итна постапка го ставам на гласање.

Ве повикувам да гласаме.

Вкупно гласаа 71 пратеник. За гласаа 19, воздржани нема, против 52 пратеника.

Со оглед на тоа дека е исцрпена листата на пријавени пратеници кои бараа измени и дополнување на предложениот дневен ред, предложениот дневен ред го ставам на гласање.

Ве повикувам да гласаме.

По предложениот дневен ред вкупно гласаа 71 пратеник. Од нив за гласаа 56 пратеници, воздржани нема, против гласаа 15 пратеници.

Констатирам дека е усвоен предложениот дневен ред.

Пред да преминеме на расправа по точките од дневниот ред, Ве потсетувам дека согласно член 80 ставови 2 и 3 од Деловникот на Собранието пратениците се пријавуваат за збор во рок од една минута по отворањето на претресот.

Предлагачот и координаторите на пратеничките групи можат да се пријават за збор и во текот на претресот.

Листата на пратениците не може да се менува и дополнува во текот на претресот.

Едновременно, Ве известувам дека согласно член 85 став 3 од Деловникот на Собранието пратеникот кој се пријавил за збор, а не е присутен во салата кога е повикан да говори, го губи правото на збор за претресот за кој се пријавил и не може повторно да се пријави за истиот претрес.

Согласно член 86 од Деловникот на Собранието пратеникот во текот на претресот може да говори само еднаш во траење од 10 минути, известителот на матичното работно тело и на Законодавно-правната комисија 10 минути, координаторот на пратеничката група и предлагачот, може да говорат повеќе пати, но не повеќе од 15 минути вкупно.

Минуваме на точката 1 - Предлог за именување член на Советот на Јавното претпријатие Македонска радио телевизија.

Предлогот во е доставен.

Отворам општа расправа.

Ги повикувам пратениците кои сакаат да говорат во општата расправа по Предлогот да се пријават за збор.

Благодарам.

Бидејќи нема пријавено за збор, констатирам дека општата расправа е завршена.

Предлогот м-р Јетон Шасивари да биде именуван за член на Советот на Јавното претпријатие Македонска радио телевизија го ставам на гласање.

Ве повикувам да гласаме.

Вкупно гласаа 56 пратеници, сите 56 гласаа за, нема воздржани, нема против.

Молам службите да утврдат точен број на пратеници присутни во салата.

Во салата имаше присутни повеќе од 61 пратеник, полноважно е гласањето.

Констатирам дека м-р Јетон Шасивари е именуван за член на Советот на Јавното претпријатие Македонска радио телевизија.

Минуваме на точката 2 - Предлог на закон за ратификација на Конвенцијата на Советот на Европа за превенција на тероризмот, второ и трето читање.

Извештаите на Комисијата за надворешна политика, како матично работно тело, и на Законодавно-правната комисија на Собранието на Република Македонија ви се доставени, односно поделени.

Комисијата за надворешна политика, како матично работно тело, и Законодавно-правната комисија на Собранието на Република Македонија не поднесоа дополнет предлог на закон, бидејќи на нивните седници не беа усвоени амандмани што е услов за изготвување на дополнет предлог на закон.

Ги повикувам претставниците на пратеничките групи доколку сакаат да го изнесат мислењето на пратеничката група по Предлогот на законот да се пријават за збор.

Благодарам.

Бидејќи нема пријавено за збор продолжуваме понатаму.

Со оглед на тоа што не е поднесен дополнет предлог на закон на кој може да се поднесуваат амандмани на седницата на Собранието, преминуваме на одлучување по Предлогот на законот во целина.

Предлогот на законот во целина го ставам на гласање.

Ве повикувам да гласаме.

Вкупно гласаа 64 пратеници. од нив за Предлогот на законот гласаа сите 64 пратеници, нема воздржани, нема против.

Констатирам дека Собранието го донесе Законот за ратификација на Конвенцијата на Советот на Европа за превенција на тероризмот.

Со оглед на договорот што го имаме на координација, потребата од побрзо изгласување на закон за високо образование, со оглед на ТЕМПУС проектите кои се опфатени во Законот за високо образование, постигат е договор да се разгледува точката 14 пред точката 3, пред Деловникот, односно Законот за високо образование да се разгледува пред да преминеме по точката за изменување и дополнување на Деловникот.

Согласно одредбите од Деловникот, со оглед на тоа, предлагам точката 14 да се разгледува пред точката 3.

Предлогот го ставам на гласање.

Ве повикувам да гласаме.

По предлогот гласаа вкупно 75 пратеници, сите 75 гласаа за, нема воздржани, нема против.

Констатирам дека е усвен предлогот да се разгледува прво точката 14, а потоа да се продолжи согласно редот, точка 3, 4, 5.

Продолжуваме со работа.

Преминуваме, согласно усвоениот предлог, на точката 14.

Минуваме на точката 14 - Предлог на закон за изменување и дополнување на Законот за високо образование - прво читање.

Предлогот на законот и извештаите на Комисијата за образование, наука и спорт како матично работно тели и Законодавно-правната комисија ви се доставени односно поделени.

Отворам општа расправа.

Ги повикувам предлагачите и пратениците кои сакаат да говорат во општата расправа по Предлогот на законот да се пријават за збор.

Благодарам.

За збор се јавија: госпоѓа Грковска Лошкова Славица, господин Бучковски Владо, господин Сугарески Горан, министерот за образование и наука господинот Перо Стојановски, госпоѓа Шеќеринска Радмила, господин Макрадули Јани, госпоѓа Топузова Каревска Роза и господин Лазарев Јован.

Има збор министерот за образование и наука господинот Перо Стојановски, повелете.

Перо Стојановски: Благодарам претседателе.

Накратко би сакал да ги образложам измените и дополнувањата на Законот за високо образование. Тие се однесуваат на неколку работи.

Прво, што се однесува на бројот на изборноста на предметите во рамките на Универзитетот, до сега изборноста беше дефинирана во рамките на единицата на Универзитетот, сега се дава можност на изборност на предметите во рамките на единиците на Универзитетот и тоа најмногу до 75 %.

Во однос на заедничката диплома или Џоин дигри, до сега склучувањето на договорите на Универзитетите односно единиците во состав на Универзитетот со странски високо образовни установи, беше лимитирано ио програмите кои што ќе се реализираат по принципот Џоин дигри да бидат согласно нашата законска регулатива меѓутоа, сега се дава можност, доколку станува збор за ваков вид на студиски програми едноставно да се применуваат прописите согласно студиската програма која што се остварува заедно со странските Универзитети. Тоа се однесува и во делот на клиничката настава.

Исто така, имаме интервенции и во делот на казнените одредби, така што сега се предвидува казната на правното лице кое што извршува високо образовна дејност без соодветна документација, односно без претходно добиена документација од страна на релевантниот орган да се пропише казна од 30 до 100 илјади евра во денарска против вредност. И она што е карактеристично, се со цел да поттикне

мобилноста на професорите, на идните научни работници, наставниот кадар, тоа е учеството на државата во однос на нивниот студиски престој и подмирувањето на нивниот трошок како и правото на плата во висина од 70% од последната плата исплатена пред заминување на престојот на стручно- научно продлабочување и усовршување. Благодарам.

Трајко Вељаноски: Благодарам и јас.

Има збор госпоѓа Грковска Лошкова Славица, повелете.

Славица Грковска Лошкова: Почитуван претседателе, колешки и колеги пратеници.

Денеска сме соочени со уште една од низата измени и дополнувања на Законот за високо образование кое што предлага решенија кои што ќе се применуваат од 15-ти септември 2010 година.

Имено, станува збор, како што кажа министерот, за законски решенија кои што ќе овозможат да се обезбедат средства за надоместок на трошоци за сместување за наставниците односно студентите кои ќе престојуваат на првите сто најпрестижни странски универзитети во странство. Меѓутоа ваквото решение, идејата е добра, сакам да кажам на почетокот дека СДСМ ќе ја подржи, меѓутоа, предлагањето на вакви решенија особено во предизборен период остава простор за различни толкувања на причините од кои се предлагаат ваквите решенија.

Имено, она што веќе подолго време го зборуваме е дека недостига концепција кога станува збор за образовната политика и тоа не само во високото образование туку и во основното и средното образование, дека станува збор за адхок политики кои што во даден момент се со популистички карактер, во зависност од тоа дали се носат пред избори, дали се предлагаат пред избори или пак треба да покријат некоја популистичка мерка на Владата. Ние бевме соочени како Собрание со предлог за основање на 30-тина факултети, пред превремените парламентарни избори и видовме дека таквото брзоплето носење на решенија особено во сферата на образованието може да доведе до катастрофални последици. Реакцијата и оценките на сите се дека проектот "Факултет во секој град" е пропаднат проект и дека финансиите кои што се дадени од Буџетот на Република Македонија и од граѓаните на Република Македонија се нанаменски потрошени заради тоа што стана збор за законски решенија кои што се донесени без претходна анализа, без сериозна анализа, без да се направи увид за реалната состојба и дали таквите решенија ќе овозможат она што сака целта на законот да го постигне.

Јас сакам да укажам на тоа дека образованието не трпи вакви експерименти, дека би требало од страна на Владата и од страна на Министерството да се има посериозен однос кога станува збор за законски решенија за да не се доведеме во ситуација после толку многу измени

на крај да не се знае, дефакто, што се предлага во законот.

Сакам да укажам и на неколку работи кои неминовно следат како последица на овие законски решенија. Ние сме сведоци за рекламната кампања на Владата "Знаењето е сила, знаењето е моќ". Меѓутоа, изненади фактот што во екот на таквата кампања добивме податок дека во Агенцијата за вработување невработени се 7 доктори на наука и 184 магистри, што една држава особено една ваква Влада која што ја шминка јавноста преку таквите кампањи не би смеела да си го дозволи, уште повеќе ако овој закон почне да се применува од 15 септември 2010 година, сметам дека Владата на Република Македонија, без оглед која и да е во тој период, треба да си земе обврска да се грижи за тие кадри и кога ќе се вратат во Република Македонија, заради тоа што ние сме сведоци дека нашата држава инвестирала во многу кадри, во нивното студирање и унапредување на нивното знаење, меѓутоа, се соочуваат со проблемот на вработување кога ќе се вратат во Република Македонија. Ние имаме обврска како држава, доколку инвестираме во нивното знаење, да инсистираме да се вратат во Република Македонија и нивното знаење да го вложат во државата онака како што државата вложувала во нивното знаење. Република Македонија мора да има корист од ваквите кадри, ваквите кадри треба да бидат потенцијал кој што ќе инвестира во Република Македонија за нејзиниот понатамошен развој.

Интересно е дека моменталната бројка на пост дипломците, како што бевме информирани, доаѓа со сума од 3 милиони евра од Буџетот на Република Македонија. Јас сметам дека Владата треба да најде сила ваквите решенија наместо од 15 септември 2010 година да почне да ги применува од втората половина на оваа година и со ребалансот на буџетот да обезбеди 3 милиони евра за нивно финансирање, заради тоа што покрај националните интереси на Република Македонија, тоа се НАТО и Европската унија, инвестирањето во знаењето би требало да биде рамно по приоритет за нашата држава и наместо државата и Владата да дава приоритет на бесмислени рекламни кампањи, тие средства од буџетот по ребалансот да ги одвои за финансирање на трошоците за оние студенти кои студираат на 100 -те најпрестижни универзитети во светот веќе од втората половина на оваа година.

Сакам да укажам, доколку се донесеше Законот за високо образование во нормална постапка, а не во скратена постапка како што беше тоа случај, тогаш немаше да се случува сега високо образовните установи да бидат во ситуација повторно да ги усогласуваат студиските програми.

Во претходното, во основното законско решение соодносот на изборните со задолжителните предмети беше 50:50. Сега тој сооднос се менува. Значи, високообразовните установи повторно ќе бидат ставени во ситуација да ги усогласуваат

студиските програми согласно измените во овој закон што укажува на една несериозност и укажува на тоа дека сме биле во право кога сме барале Законот за високо образование да оди во редовна постапка, затоа што во таков случај во јавна расправа можеше да се дојде до заклучок дека 50:50 е несоодветен однос, дека тој сооднос треба да биде онаков како што е предложен денеска. Високообразовните установи немаше да бидат доведени во ситуација за краток период да мораат да прават усогласување на студиските програми согласно законите.

И на крајот, укажувам на тоа дека прекршочните одредби кои се однесуваат за високообразовна дејност која работи без добиено решение за акредитација и решение за почеток со работа, треба наместо од септември 2009 година да почнат да функционираат веднаш заради тоа што Одборот за акредитација таков партиски каков што е на чело со претседателскиот кандидат на ВМРО-ДПМНЕ господинот Ѓорѓи Иванов, треба поодговорно да си ја заврши работата, а студентите кои што се жртви на неодговорното однесување на Одборот за акредитација и се запишани на високообразовни институции кои што немаат дозвола за работа Министерството за образование да најде решение каде ќе ги пренасочи за студии, заради тоа што тие се најмалку виновни за тоа што се запишани на високообразовни институции кои што немаат дозвола за работа. Значи, апелирам Одборот за акредитација на чело со господинот Ѓорѓи Иванов кој што сега е претседателски кандидат на ВМРО-ДПМНЕ, меѓутоа треба да најде време да си ја врши својата работа меѓу другото и како претседател на Одборот за акредитација најбрзо што е можно како што за еден ден даде мислење за основање на 30 факултети, да даде упатство за тоа кои високообразовни институции не заслужуваат да добијат решение за работа и немаат акредитација и да се најде решение за оние студенти кои што веќе студираат на тие институции. Благодарам.

Трајко Вељаноски: Благодарам и јас.

Има збор господинот Владо Бучковски.

Владо Бучковски: Благодарам претседателе.

Почитуван министре, колеги пратеници пред анс е еден Предлог закон за изменување и дополнување на Законот за високо образование кој никако не можеше да се најде по итна процедура пред Парламентот заради две причини.

Прво, заради скандалозното однесување на вас министре што се случи минатава сабота, каде што ако ништо друго требаше да ве држат во карантин и вашата појава да не асоцира на рушењето на концептот за молк и етничка Македонија. Значи, најмалку заради тоа не требаше да инсистирате ова денеска да биде на дневен ред.

Второ, заради отпочнувањето веќе на предкампањата дефинитивно контаминирате еден проект кој исто така во предизборието пред

последните парламентарни избори на голема врата го промовиравте истиот овој проект. Ако сето ова функционира од 15 септември 2010 година, зошто по итна постапка го носиме овој закон, каде што условно речено најавувате повторно 3 милиони евра дека ќе ангажирате за усовршување на стоте најпрестижни универзитети да одговорите на континуираните напади кои доаѓаат од опозицијата, од невладиниот сектор, од сите слободоумни македонци, дека на овој начин нема да ја спасите Македонија од изолација.

Го слушнав вашиот потпретседател одговорен за евроинтеграциите, како во недостаток на аргументи кој не убедува нас од опозицијата, или ги убедува приврзаниците на европска Македонија дека со тоа што ќе ги пуштите најталентираните млади асистенти да се образуваат на престижните сто најдобри универзитети во Европа, или со тоа што ќе обезбедите визна либерализација, всушност директно ни одговарате на сите нас кои тврдиме дека ја водите Македонија во изолација. На овој начин со вакви евтини трикови само уште еднаш потврдувам контаминирате еден проект кој не треба да го правите во овој момент. Значи, нема ниту една добра причина зошто ова да не оди по редовна процедура, зошто во една редовна процедура не дадете отчет што се случува со Законот за високо образование кој ние упорно тврдеме во изминатиот парламентарен состав дека ќе донесе до партизација на високото образование. Значи, наместо вие да дадете одговор зошто ги принудивте тројцата ректори на државните универзитети да дадат потпис на кандидатурата на еден универзитетски професор. Второ, да дадете одговор на јавната прозивка како тоа се случи на последниот упис на студенти за прв пат под притисок на власта да не побараат ректорите на државните универзитети проширување на квотата, а на крајот да не дадете пресек дека од тоа профитираа двајца, или тројца газди на приватни високообразовни институции. Наместо да одговарате за хаосот кој го направивте во високото образование и да се засрамите по онаа наша дискусија што ја имавме при вашата интерпелација, вие дрско сега излегувате со нов реформски потез, сте решиле сега да ги казнувате оние кои на диво функционираат како високообразовни институции и давате рок тоа да биде од септември идната година, наместо промпно да реагирате и наместо со заканата што ја имате со драконски казни за во иднина, тоа да го направите денес. И да излезете овде, да речете, заради тоа што е алармантна состојбата што на многу диви високообразовни институции се запишани толку и толку студенти, јас чувствувам потреба ова да се носи по итна постапка. Вака господине министер јас не гледам добра причина да расправаме за овој ваш предлог, уште повеќе што со ништо не не убедивте дека ги контролирате состојбите во високото образование. Направивте хаос. Сведоци бевте веројатно покрај вашите екскурзии во Струга и правењето скандали,

читате дека за прв пат, значи јас сум на Универзитетот "Св. Кирил и Методиј" 21 година, не се случило да не земе Универзитетот, или дел од членките на Универзитетот два месеци плата. Наместо да се обидете тоа да биде промпно решение и да видите дека овој ваш систем на реформи, значи што ќе чепнете во реформите, се гледа дека не може да профункционира, затоа што немате капацитет, затоа што не знаете, немате визија и затоа што се задскривате зад слогани "знаењето е сила, знаењето е моќ", а всушност правите се силата да е во партијата и моќта е во партијата. Значи оние несреќни тројца ректори не ги сменивте. Не чувствувавте потреба вие како прв кој не ве ставија во интелектуалното крило на ВМРО-ДПМНЕ да имате мотив да загинете за тоа да бидете жртва, а не жртва да тврдите дека ќе бидете за Струга, за проблем што вие самите го измисливте. Не треба за тоа да се жртвувате. Ако за нешто треба да се жртвувате треба, да се жртвувате за тоа што пропаѓа концептот на државно високо образование во нашата држава. Затоа што со ваш амин, со амин на вашите наредбодавачи ги одвраќате студентите да студираат на најпрестижните домашни универзитети и ги туркате заради профит да одат во приватните високообразовни институции. Значи, вие наместо за тоа да се грижите, сега ќе ја залажувате јавноста со нов проект: јас се грижам многу за кадрите на државните универзитети и стоте условно речено најталентирани ќе ги пратам во стоте најпрестижни универзитети. На тој начин не може да ги решите проблемите во високото образование. Не сте поделиле плата. Вие сте директно одговорен со несреќниот министер за финансии за кој подоцна ќе говориме зошто треба конечно и ВМРО-ДПМНЕ да сфати дека треба да гласа против еден свој министер кога веќе ја немаше доблеста да гласа против вас, за да создадеме ред во државата. Не може со оваа анархија Република Македонија да оди напред. Затоа се надевам дека и овој ваш нов експеримент има скриени намери. Според мене, скриените намери се да го злоупотребите ова во кампањата на вашиот универзитетски професор кој тврди дека сите интелектуалци го подржуваат, а не гледа дека од неговото опкружување од Правниот факултет тие што го познаваат од таа интелектуална елита има само еден потпис. Благодарам.

Светлана Јакимовска: Реплика, министерот за образование Перо Стојановски.

Перо Стојановски: Благодарам потпретседателке.

Многу жалам почитуван професоре Бучковски. Баш би сакал да се информирам врз основа на кој закон и врз основа на кој член може министерот за образование и наука да разреши ректор, и да именува нов ректор? Значи, тоа ми е многу важно.

Втората работа, законот е пуштен во редовна процедура. Значи, јас еве сега уште еднаш го прегледав и не видов никаде дека е пуштен во скратена постапка.

И третата работа, би ве замолил, бројката сто значи сто универзитети, значи на еден од првите сто рангирани универзитети. Значи, не станува збор за сто студенти. Би ве замолил само подетално да ги прочитате членовите на измените и на дополнувањата на Законот.

А во делот на политичките квалификации, не би се осврнал воопшто.

Светлана Јакимовска: Благодарам.

Контра реплика господинот Владо Бучковски.

Владо Бучковски: Почитуван министре, пет пати од донесувањето на новиот Закон за високо образование го менувате. И види чудо сега повторно пред избори, да покажете дека конечно нешто во високото образование функционира. Значи, контаминирате добра идеја. Значи, целосно ќе се согласевме во редовни околности да расправаме како да ја подобриме состојбата во високото образование. Јас ви тврдам дека имате хаос во високото образование. Вие мене ми кажувате, каде тоа пишува дека: јас можам да ги разрешам ректорите. А каде тоа пишува дека ректорите кои по дефиниција согласно Уставот треба да бидат на чело на автономни институции треба некажнето да стават потпис во партиска кампања и во партиска кандидатура. Не чувствувате дека некогаш некои работи сметаме дека за академската заедница не треба да бидат напишани во закон и на хартија, туку дека има морал и етика и дека е неморално и неетично уште повеќе што се појавија други двајца кандидати многу поуспешни професори од вашиот професор, додуша не е важно, вие не сте дел од интелектуалното крило на ВМРО-ДПМНЕ кои заслужуваат поддршка за кандидатурата.

Светлана Јакимовска: Ви благодарам господине Бучковски.

За збор е пријавен и има збор господинот Сугаревски Горан, повелете.

Горан Сугаревски: Благодарам потпретседателке.

Почитувани колеги пратеници, почитуван министер за образование.

Откако се донесе Законот за високо образование во 2007 година, мислам дека ова е четврта, или петта измена во кој што се менуваат одредени членови кои со нивната содржина значително ја менуваат смислата на Законот, односно имплементацијата на одредбите од Болоњската декларација. Да бидам појасен, мислам дека некогаш малку од чуден агол се читаат одредбите на Болоњската декларација, поготово во сферата, односно во имплементацијата на кредитите, односно трансфер системот, како и обилноста на студентите, односно можноста да преминуваат од еден факултет на друг.

Јас би сакал да се осврнам во делот на измените на Законот за високо образование во кој што се прават измените, поготово членот 99 каде што се менува соодносот 50:50 на задолжителни предмети и на изборни предмети, како и на

одредбите во делот на казнените одредби каде што се воведуваат казни со кои што се казнуваат одредени правни лица.

Во членот 1 со измена на членот 99 од Законот за високо образование се воведува поинаков сооднос на задолжителни предмети во висина од 75% од вкупниот број на предмети во студиската програма и се вели, визави 25 изборни предмети. Како што спомнав сегашниот сооднос е 50:50 и тоа до тука е во ред, бидејќи навистина бројот на изборни предмети ни овозможува поконкретно профилирање на структурата на завршениот студент. Но, во вториот дел на измената во кој се вели, 25% од изборните предмети студентот може да избира и од други единици на универзитетот, или од друг универзитет. Нашите државни универзитети имаат хетерогена структура на научни профили и немаат големо повторување, или поклопување на студиските програми. Тогаш, како студент на техничките науки би сакал да прашам, ќе избере предмет од Факултетот за туризам, Вишата медицинска школа, Педагошкиот факултет и како ќе се профилира таа струка во додатокот на дипломата и називот на дипломираниот студент. Тој со толкав број на положени предмети од други научни области кои што се нормално дијаметрално спротивни од она што како технички науки го изучувал, прашање е дали би имал компетентност конкретно во добивањето на дипломата дипломиран инженер доколку се работи за техничките науки. Ваков пример, либерален пример за избор на предмети не постои во ниту една држава во Европа и пошироко. Примерот со САД е поаѓачка база за измени, значи на измените содржани во Болоњската декларација во делот каде што се избираат 3 до 4 предмети од други научни дисциплини, но под надзор на менторот на студентот и претежно тие се во делот на хуманистичките науки, етиката, филозофијата, литературата, историјата и слични. Но, никако повеќе од тој број, бидејќи како што реков во тој дел би се нарушила трајно компетентноста на стручниот профил од таа студиска програма. Тука можеби е добро како што дискутиравме и на Комисијата за образование, или да се избрише оваа одредба, или пак во делот да биде регулирана, поготово во делот на одредбата на 25% од изборните предмети да биде регулирана нормално со посебен универзитетски правилник.

Би сакал да кажам уште неколку реченици во делот што се однесува на пропишувањето на казни на правни лица кои неовластено вршат високообразовна дејност без решение и акредитација, како и решение за почеток на работа. Значи, имаме случаи во Република Македонија, поготово во делот на оние правни лица, конкретно имаме пример во Куманово во кој што нелегално до сега се вршела дејноста. Запишани се одреден број на студенти и прашање е кој ќе се погрижи за тие студенти или тие ќе бидат едноставно колатерална штета на оваа погрешна одлука.

Исто така, прашање е кој ќе ја санкционира Владата која надвор од Законот за високо образование на одредена институција во Битола има доделено временна дозвола, при што таа институција не ги исполнува елементарните услови во Законот. Значи, немаат доволен број на домашен наставен кадар, ниту пак имаат склучено билатерална спогодба со друга држава. Мислам дека во тој дел и посебно во оној дел каде што кажав, соодносот на предметите задолжителни и изборни предмети, мислам дека треба да има одредени измени во овој дел, за да не правиме дополнително после и петта или шеста измена на овој Закон за високо образование. Исто така, би сакал да кажам за преодните одредби. Значи, во овие измени во членот 99 од Законот ќе важат од 2010 година, а да се направат измени до септември 2009 година. Согласно Законот во тек се акредитации на нови студиски програми кои пак ќе треба да се преправаат. Мислам дека тука немаме добра и рационална замисла на Министерството за образование и наука, како и на Владата на Република Македонија. Благодарам.

Светлана Јакимовска: Благодарам и јас.

За збор е пријавена госпоѓа Радмила Шекеринска.

Радмила Шекеринска: Почитувана госпоѓо потпретседател, господине министре.

Точно е дека Законот за високо образование не се носи ниту по итна, ниту по скратена постапка. Меѓутоа, точно е дека бевме информирани дека Законот за високо образование наместо онака како што беше предложено во почетокот да биде 14-та точка на дневниот ред. Заради итност денеска претседателот на Собранието побара поддршка да се префрли точката на дневен ред многу понапред. Ја разгледуваме како една, би рекла политички приоритетна точка. Кога чув дека на Законот за високо образование му се дава толку голема, толку висока предност, помислив дека можеби не чека чудо и дека министерот за образование и наука и Владата на Република Македонија побарале што е можно поитно да се промени членот 14 од Законот за високо образование. Само за потсетување, членот 14 вели вака: на Универзитетот и на самостојните високообразовни установи се забранува политичко и верско организирање и т.н. Господине министре, точно е дека вие го немате директниот инструмент да санкционирате тројца ректори на државни универзитети што го направија за мене недоzволениот и непровистив грев. Не можете да ги смените.

Меѓутоа точно можевте во овој закон да кажете дека такво однесување не е прифатливо и можевте во овој закон да покажете дека навистина се залагате за неповредливост на просторот на Универзитетот, академски, професионален, образовен итн.

За жал, господине министре, вие и со овие измени на Законот за високо образование потврдувате дека оваа Влада со нашиот државен образовен простор има само два плана.

Првиот план е да го уништи државното високо образование, а вториот план, по пат да ја уништи независноста на државниот универзитетски простор. И двата плана ги спроведуваат во континуитет.

Она што во овие години се случува со државните универзитети, она што се случува со нелојалната конкуренција која Владата наместо да ја санкционира ја дозволува и ја поттикнува, меѓу другото, со сериозни бизнис поддржувачи кои ја поддржуваат Владата, кои ја финансираат, можеби, партијата на власт. Тоа само покажува дека целта е по 10 или 15 години во Република Македонија најлошата диплома што може младиот човек да ја земе да биде државната диплома. Јас како граѓанин на оваа држава, како социјал демократ верувам дека и во приватното високо образование треба и мора да се наоѓа квалитет. Не сметам дека конкуренцијата по дефиниција му смета на Државниот универзитет. Меѓутоа, ако во таа конкуренција нема правила и некој не ги почитува тие правила, ако во таква една висока конкуренција државните универзитети постојано се под финансирање, постојано имаат проблеми со финансирањето, тековно или целосно, тогаш никој не може да ме убеди дека всушност планот е Државниот универзитет односно државните универзитети да изгубат на квалитет.

Целиот т.н. проект - ајде да изградиме факултет во секоја општина, Владата требаше да биде доблесна и да каже, се потрудивме, сакавме и имавме добри намери, ама пропадна идејата. Всушност не беше идејата да се приближи универзитетот до граѓаните. Беше идеја да се упресечи квалитетот, да се намали квалитетот за да им се даде шанса на оние кои наплаќаат по 2, 3, 4 или 6 илјади евра од диплома. Знаете како, сега можеби тоа не боли затоа што велиме кој сака ќе оди на приватниот универзитет и за тоа добро ќе плати, а кој не може или не сака ќе оди на Државниот универзитет. Но, што ако после 5 или 6 години заклучиме дека на Државниот универзитет квалитетот токму паѓа заради ваквите намерни политики на Владата што всушност дипломата нема ништо да значи. Што тоа ќе значи за сите оние семејства чии деца не можат да платат 4-5 илјади евра за семестар или за година на некои од приватните универзитети?

Сметам дека и со овие измени на Законот за високо образование тој проблем не се решава.

Она што сметам дека недоzволиво не е третирано од ова Собрание тоа е упадот, партиски и политички кој Владата синхронизирано го направи на трите универзитети. Чекав до ден денешен и не излегов воопшто со изјава. Чекав да видам некој од Владата или од Министерството или министерот за образование да излезе и да каже сметав дека тројцата ректори имаа лош ден и погрешиле што како ректори на Државни универзитети со потпис побрзаа брзо да се додворат до партијата на власт и до можниот кандидат за претседател односно можниот

претседател на Република Македонија. Како и какви студенти ќе градат овие универзитети ако им кажат дека политичкото влијание на универзитетот е највисокиот критериум, ако им кажат дека полтронството е најголемата доблест. На овој ли начин овие тројца ректори сакаат да се развиваат државните универзитети за кои јас и вие плаќате пари. Тројцата ректори, не можете да ме убедите дека е случајно, се разбудиле едно сабајле и помислиле, нашиот колега Иванов е единствениот кандидат за претседател и баш тој ќе биде кандидат за претседател на владеачката партија. Значи некој сврти телефон, некој побара и на тањир доби поддршка од тројцата ректори кои на своите професори би требало да им велат дека не смеат да дозволат никакво политичко дејствување. Сега веќе ги оправдувам и сметам дека се точни сите информации кои тврдеа дека некои професори меѓу кои и можниот кандидат односно сега едниот од кандидатите за претседател на државата меѓу другото на наставата влијаеле и политички се труделе да влијаат на своите студенти. Сега верувам. Ако не му беше срам на еден професор на факултет, на Правен факултет да побара и да добие партиска поддршка на својата партиска кандидатура, тогаш се е можно.

Инаку денес Државните универзитети се соочуваат со неколку месечно доцнење на платите. За тоа денес не треба да зборуваме, претпоставувам.

Министерот за образование, претпоставувам дека не се јавил на ректорите на државните универзитети да праша како тоа платите не се исплаќаат, зошто доцнат. Не му се јавил ни на својот колега министерот за финансии да го праша зошто овој систем го почнавме така наврат нанос, па дури ни државните институции и државните универзитети не може да го применуваат. За тоа денес ние не смееме да говориме.

Денес не говориме за многу битни теми во високото образование и имаме порелативно забрзана процедура, еве да кажам со приоритет, измени на, ако не се лажам, 3-4 од постоечките членови. Погледнете ги и ќе видите дека има два интересни члена кои јас би сакала целосно да ги поддржам. Имено членот 3 и членот 4 велат: - оние кои се запишуваат на втор циклус универзитетски студии, трет циклус докторски студии на државните универзитети и оние кои таму работат ќе можат да добијат, финансирано од државата, престојување во некои од најпрестижните факултетски универзитети. Јас, господине министри, за ова сакам да ви дадам целосна поддршка.

Единствениот проблем кој јас не можам да си го објаснам и се надевам дека вие единствената дилема ќе ми ја разрешите, е зошто го забрзуваме малку законот, а овие два главни члена, во членот 8 велите дека ќе се применуваат од 15 септември 2010 година.

Прво прашање е зошто, ако целиот закон влегува во сила осмиот ден од денот на

објавување, зошто и овие членови не се применуваат од тој момент. Зошто овие членови не се применуваат исто како членот 5 од Законот, од септември 2009 година. Зошто, асистент, доцент, професор кој во септември месец ќе замине на престој на Харвард, на Оксфорд, на Сорбона, зошто тој од државата нема да добие финансиран престој, или како по правило, оваа Влада за ова нема пари, вели ајде до 2010 година можеби ќе ги најдеме парите, а можеби и нема да го береме тоа гајле, ќе речеме дека амандманот го одлагаме уште две години па друг некој нека се секира.

По мене апсолутно е нејасно да носиме закон, по петти пат го менуваме Законот за високо образование, сакам да кажам пет пати ние дискутираме, наводно, за високо образование, во една година, а по петти пат главните прашања, зошто Владата сака да ја укине државната универзитетска пракса и второто прашање, зошто Владата сака и во универзитетот единствен аргумент и фактор да биде политиката, остануваат необјаснети. Затоа, господине министри, се надеваме дека нема да се криете зад два добри члена кои ги одлагате, да не се применуваат во следните две години.

Светлана Јакимовска: Благодарам.

За реплика е пријавен министерот за образование и наука. Повелете министри.

Перо Стојановски: Благодарам потпретседателке.

Не е реплика колку појаснување тоа што сакам да го кажам.

Имено, почитуваниот пратеник Радмила Шекеринска побара појаснување зошто токму од 2010 година да почне примената на членот 4.

Прво, знаете дека примената на овој закон предизвикува фискални импликации. Тоа е една од работите.

Второ, во членот 4 стои дека начинот и постапката на остварување на правото од став 1 на овој член го пропишува министерот надлежен за работата на високото образование, што значи дека ќе треба да се изготват подзаконските акци и Правилникот врз основа на кој ќе се врши начинот на регрутирање и овозможување на финансиски средства и поддршка на сите оние кои ќе одат надвор на втор циклус на студии и трет циклус докторски студии, што значи дека овие средства се проектирани во Буџетот за 2010 година. Токму од тие причини е направено примената на овој член да биде од 2010 година.

Инаку многу внимателно ве слушав и жалам што цело време преовладуваше тезата дека Владата и Министерството сака да ги уништи државните универзитети. Впрочем како и вие така и јас сум студент на Државниот универзитет и сигурно дека меѓу другите работи и многу интимно сме врзани за Државниот универзитет. Кога тоа би го слушал од приватните универзитети, би ми било накако посоодветно. Но, ако го погледнете законот, измените и дополнувањата, се однесуваат исклучиво за државните

универзитети. Во членот 4 велите - на студентите запишани во втор циклус универзитетски студии, трет циклус докторски студии на државните универзитети. Значи тоа се однесува токму во насока на зајакнување на капацитетите на државните универзитети. Зборуваме - на правно лице кое несвесно врши високо образовна дејност и добиено решение за акредитација и решение за почеток со работа, согласно одредбите од овој закон, ќе му изрече глоба односно парична казна во висина најмалку од 30 до 100 илјади евра. Кој од државните универзитети реализира студиска програма без притоа да има добиено акредитација. Значи и овој член оди во насока не само на заштита туку во насока на остварување на она што и вие го поттикнувате и сосема се согласувам со вас, воспоставување на едни рамноправни услови за конкуренција помеѓу приватното и јавното високо образование. Благодарам.

Светлана Јакимовска: Благодарам и јас.

Контра реплика има госпоѓа Радмила Шекеринска, повелете.

Радмила Шекеринска: Ќе бидам многу прецизна.

Јас не мислам дека Законот за менување на Законот за високо образование ќе им направи проблем на државните универзитети. Јас мислам дека политиката на оваа влада веќе три години им прави проблем на државните универзитети на тој начин што со своето однесување ги дискриминира во однос на приватните и ќе ви кажам како.

Кога приватните универзитети сакаат да се борат со државниот, многу им е едноставно. Нивните приватни сопственици го покачуваат финансирањето.

Владата секој ден се фали дека вкупната сума за високо образование, ја зголемила. Ако видите колку во исто време се зголемил Буџетот, ќе видите дека мала е разликата. Меѓутоа, со истите тие пари Владата влезе, наводно во формирање на не знам колку други факултети во кои денес не се запишани 3, 5, 10 или 15 студенти. Отидоа многу пари низ река, во ветар, а државните универзитети не го добија подмладокот кој што им треба, не ги добија парите за финансирање на проекти, за да бидат поквалитетни. Со овој закон тоа не го менувате. Јас тука ја упатувам критиката. Добиваме слаб, лошо финансиран државен универзитет односно универзитети во кој политичкото влијание е единствен инструмент. Благодарам.

Светлана Јакимовска: Благодарам.

Има збор господинот Јани Макрадули, повелете.

Јани Макрадули: Благодарам потпретседателке.

Дозволете и јас во ова прво читање да се осврнам на Законот, но и да укажам на она што и министерот го кажа, две работи кои и те како се поврзани со законот.

Господине министре, вие, согласно член 162, имате законска одредба со која вршите надзор

на спроведувањето на овој закон. Согласно тој член каде вршите односно кажувате дека работите на високо образовните институции се одвиваат на законски начин, ќе ви прочитам два члена, еден трет пат ќе го повторам, тоа е членот 14 кој вели - на Универзитетот и самостојните високо образовни установи се забранува политичко и верско организирање и дејствување, како и истакнување на партиски и верски обележја.

Јас ќе ја дополнам колешката Шекеринска. Имено Ректорот на Универзитетот Свети "Кирил и Методиј" немаше лош ден една. Тој има лоша десетдневна активност. Јавете се во Медицинскиот факултет и прашајте дали е можно Ректорот на Универзитетот Свети "Кирил и Методиј" да врши политичка пропаганда и прави партиски упад во разрешувањето на Деканот на Медицински факултет. Јавете се, прашајте еден од професорите и кажете дали е тоа точно или не и потоа очекувам да преземете санкции.

Втора работа, да биде ароганцијата поголема, кандидатот за претседател Ѓорѓи Иванов, заедно со синот на членот на Државната изборна комисија оди во посета на Ректорот. Значи покрај денот кога има лош ден, кога се потпишал, тој во континуитет спроведува политичка пропаганда и го уништува изборниот процес, работи за кои вие имате законска надлежност да реагирате.

И друга работа, почитуван министре трет пат ќе ја повторам. До 31 декември 2008 година сите универзитети мораа да достават измени на Статутот и да го усогласат со законот.

Универзитетот "Гоце Делчев" од Штип, производ на ВМРО-ДПМНЕ не ги почитува законите на оваа држава и не носи на Собранието Статут, да го видиме и да го усвоиме, не ја почитува Владата, не ги почитува законите, ништо не почитува во оваа држава и ние сакаме да зборуваме за примена на законите.

Јас ќе се осврнам, прво пратеничката група на СДСМ се согласи овој закон да го прескокне и да дојде од 14-та на 3-та точка затоа што бевме уверени од страна на потпретседателот на Владата дека со овој закон ќе се забрза реализацијата на проектите.

Втора работа, ова што го зборувавте и колешката Шекеринска, датумот 15 септември 2010 година, за финансиски импликации, го прифаќам она што го велите, но мислам дека 15 септември, може да најдете и подобра дата бидејќи странските високообразовни установи своите наставни програми, многу од нив, ги почнуваат и на 15 август, така што некој датум од 1 август може да биде во ред.

Она што е проблемот, го загатна и колегатата Сугаревски, е дека само со една буква и тоа ќе остане запаметено како ВМРО-вски пристап на предлагање на закони. Имаме два члена кои апсолутно сите ги поддржуваме и мора да има еден член што има ВМРО-вска жичка, а тоа е зборот "единицата" се заменува со зборот

"единиците". Сега кога имате таков член во кој само зборот "единицата" ја заменуваат со "единиците", никој не знае што се случува. Во интерес на јавноста да појаснам.

До сега, заради кредит трансфер системот и Болонската декларација со која полна ни е уста на сите, а како ја сфаќаме тоа е друго прашање, се даваше можност за дел од програмата се слушаа предмети кои припаѓаат на таа една единица на универзитетот. Значи ако зборуваме за информатичка технологија да може тој да отиде да слуша еден предмет од факултетот во Скопје, да слуша овој што, можеби некогаш ќе го формирате овој што сега ќе почне, по трет пат ќе почне сега од 1 септември 2009 година, да слуша еден предмет таму или на ПМФ да слуша уште еден предмет. Сега тоа "единицата" кога ја заменуваат со "единиците", значи дека тој може да слуша предмет Садење на дрва на Земјоделски факултет, да слуша предмет, некој филм или организација на филм, значи не ги потценувам, правам дистинкција во однос на неприродното основно образование што го стекнува, или некој студент на Електротехнички факултет или на Економски факултет ќе заглави на некој предмет и сега си вика што јас ќе го учам овој тежок предмет и сега не оди да учи некој друг предмет од Економски или од Електротехнички факултет, туку оди да слуша од Музичка академија, бидејќи може да има нешто, еден предмет, запознавање со симфониите. Значи го дерогирате концентот на Болонската декларација и кредит трансфер системот. Значи не е идејата на Болонската декларација, тој што студира Електротехнички факултет да може да слуша и пеење, садење дрва, бидејќи тука наоѓам заеднички именител во Борис Трајанов и со тоа да го надгради знаењето. Не е тоа идејата. Идејата е тој кога ќе учи компјутерски науки наоѓа предмет врз база на некој заеднички проект и оди на студии на Електротехнички факултет во Минхен каде таму го доработува и предметот и проектот, а не да слуша 25% од предметите и сега ќе си бира како си сака, ќе каже кој е најлесен предмет на биологија, добро ќе го учам овој, кој е најлесен предмет на Музичка академија, ќе го учам овој итн а најтешките 25% предмети од Електротехнички факултет нема да ги учам.

Се надевам дека и професорот Лазаров ќе ме поддржи во оваа работа. Затоа што и на овој начин правиме деструкција на концептот на кредит трансфер системот и правиме деструкција на образовната нишка што треба тој кадар да ја има. И така ќе ни се случи ако го примениме овој закон, ќе се случи, човек што ќе заврши електротехнички факултет, или компјутерски науки, кој што во предметите ќе има биологија, музичка академија, пасишта, анатомија, зависи што го интересира човекот. Мислам, апсолутно една шареноликос, која што може да помогне на човекот освен брзо да заврши, а ќе имаме еден кадар кој што апсолутно не може да влезе во системот за да придонесе како квалитетен кадар во знаење и

во правење на пари во компанијата во која што ќе работи. Затоа, на овој начин ќе им помогнете на лошите студенти, ќе ги фаворизирате, или со ова сакате да ги извадите од мртвило факултетите кои што апсолутно запишуваат по два тројца студенти, а има некој лесен предмет и таму луѓето ќе почнат и мртви во принцип факултети ќе ги заживеете, бидејќи не е конјуктурно тоа занимање, нема интерес кај граѓаните, кај студентите, кај децата, кај младината да се запишуваат таму. А оние што се добри, оние што треба да го дадат квалитетното образование ќе ги казните, или ќе направите дискриминација на студентите кои што останале до крај и на електро и на машински, зошто некој да се мачи да собере 160 кредити на машински факултет и во тешки услови и во лабораторија, кога некој ќе дојде до најтешките предмети вели што барам јас на заварување, ќе си одам на запознавање на природата и општеството и после тоа ќе конкурираат двајцата на исто работно место, едниот завршил со 40 предмети од машински факултет, а другиот завршил со 20 предмети од машински, два од биологија ќе дојде до 75%, три музичко, едно шумарско и после овој ќе го примат, затоа што можеби е член на ВМРО ДПМНЕ. Лошо е ова решение како прво читање предлагам да го вратите назад и да важи само за структурата или за единицата која што тој како студент припаѓа. Благодарам.

Светлана Јакимовска: Благодарам и јас.

За реплика е пријавен господинот министер за образование и наука, повелете.

Перо Стојановски: Благодарам потпретседателке,

Исто така би сакал да дадам едно појаснување. На Медицинскиот факултет во Скопје ги следиме состојбите и она што се случува во моментот не е ниту менување на деканот, туку е запрена процедурата за избор на нов декан, затоа што согласно законот за да се отпочне процедурата за избор на декан, потребно е да бидат исполнети некои услови. Имено, не е формирана деканската управа за жал, на Медицинскиот факултет, исто така, ги нема другите правни акти, а исто и нема спогодба со Клиничкиот центар, односно со клиниките во рамките на Клиничкиот центар. Така што, постапката е запрена. Се додека не се донесат овие акти и додека не се формира деканската управа. Значи, не станува воопшто збор за било каков притисок.

Во однос на датумите, за примена на Законот се согласувам дека тука постојат можности да се променат датумите.

Светлана Јакимовска: Благодарам.

За реплика е пријавен господинот Андов Стојан, повелете.

Стојан Андов: Јас мислев дека господинот министер ќе го објасни ова што господинот Макрадули најмногу се задржа, да прескокне некој предмет на својот факултет и да го замени со некој предмет на друг факултет. Требаше тоа министерот да го објасни што тоа значи сега со ова ново решение кое е овде. Инаку, тоа може да

внесе нов квалитет во судирањето кај нас. Секој тешките предмети кај својот факултет да си ги прескокне и да оди на друго место каде што има лесни предмети, но тешките предмети се некоја основа. Физиката е во електротехниката, римското право, уставното право, граѓанското право се на Правниот факултет и ако тие одат таму за берење тутун да полагаат на Земјоделскиот факултет или на ветерина за болести за бруцелоза итн., а прескокнат римско право, или уставно право, тогаш тие не се правници. Така што треба да се разјасни што е ова што Макрадули го сигнализира и на тоа треба да се обрне големо внимание. Инаку, тој систем може да биде корисен само за оние кои долго студираат и не се завршени и може образовната структура да ни ја подобарат. И овде има доста незавршени студенти, па на тој начин сигурно брзо ќе завршат. Меѓутоа, верувам дека тоа за нив не е праведно. Така да, уште еднаш сугерирам министерот и Владата да внимаваат такви деформации во студирањето и во структурата на знаењето на идните наши академски граѓани, ако е точно ова предупредување од господинот Макрадули. Јас не сум наставник, не сум професор, не можам тоа доволно да го сфатам, а и не сфатливо ми е ако постои такво решение, како што тој овде објаснуваше. Благодарам.

Светлана Јакимовска: Благодарам и јас.

За збор е пријавена госпоѓа Топузова Каревска Роза, повелете.

Роза Топузова Каревска: Благодарам почитувана потпретседателке, почитувани колеги пратеници, почитуван министер за образование и наука,

Кога овој закон стигна во собраниска процедура на кородинациите кои што ги практикуваме со претседателот на Собранието секој понеделник, вицепремиерот на Владата објасни дека се работи за Законот за високо образование кој што е поврзан со темпус програмата и сигурно дека мислам дека нема пратеник во овој Парламент, кој што нема да се согласи, доколку се работи за навистина, едно законско усогласување со темпус програмите, овој закон не ја забрза собраниската процедура. И покрај тоа, морам да кажам дека овој закон оди во редовна законска процедура, но имајќи го предвид значењето на темпус програмата, сите пратеници, односно координатори и заменици координатори кои што бевме таму присутни, се согласивме овој закон да ги помине сите процедури во Собранието, но сепак, таа постапка да биде малку позабрзана. Токму поради тоа се согласивме овој закон да оди и денеска од 14-та на 3-та точка. Меѓутоа, образложението на вицепремиерот кога го прочитавме законот видовме дека многу малку е во согласност со она што го добивме како текст од Законот, а уште повеќе, со брзањето, стана апсолутно нејасно ако се прочита целиот закон и се види дека оние два члена, членот 3 и членот 4 кој што се од особено значење кои што и колегите пред мене кажаа дека ќе дадат поддршка а исто така и јас сметам дека овие два

члена се добри од особено значење се за зајакнување на улогата на државните универзитети, а исто така, се од големо значење за студентите кои што сакаат да се усовршуваат, без разлика дали се вработени, дури и за невработените на државните факултети, кои што сакаат своето знаење да го усовршат на еден од 100-те универзитети според ранг листите наведени во Законот. Меѓутоа, што е дилемата. Читајќи го внимателно законот гледаме дека овие два члена се одложуваат и нивната примена ќе биде од 15-ти септември 2010 година и тогаш се наметнува прашањето зошто беше брзањето за донесување на овој закон и инсистирањето дури од страна на вицепремиерот да биде дури и по скратена постапка, но претседателот на Собранието не ја прифати таа скратена постапка и реши во договор со координаторите да имаме една редовна постапка, всушност како што и најчесто се договараме овде.

Кај мене исто така се наметнува една голема дилема, кога ќе го читам членот 1, на која што дилема не добив одговор и по инсистирање на колегата Јани Макрадули од страна на министерот, што значи заменувањето на зборот: "единица" со зборот: "единиците" и можеби токму тоа е брзањето да се донесе законот, а не оние два добри члена кои што ќе придонесат за како што реков унапредување на државните факултети исто така во корист на студентите запишани на поздипломски и докторски студии.

Имено, очекувам дека после трет пат, биејќи еднаш колегата Сугарески, а потоа колегата Макрадули, дури и колегата Стојан Андов побара објаснување што значи ова заменување на зборот "единица" со зборот: "единиците". Колегата јани Макрадули тоа го образложи со примери, јас не би сакала да се повторувам. Но исто така, сметам дека ова не е добро. Не е добро, дотолку повеќе, ако се има предвид дека студиските програми, особено за вториот и третиот степен за постдипломските и докторските студии се во насока за поголема стручност и компетентност на кадрите за нивно усовршување, како тие ќе се усовршуваат, како тие ќе имаат по тесна специјалност и надградба за она што понатаму треба да го работат, доколку можат да имаат изборни предмети во единиците, а не во единицата која што е сродна по она што тие го одбрале за да го усовршат своето знаење.

Мислам дека е добро да одговори министерот што бил поводот за да имаме една ваква измена.

Исто така, се наметнаа дилемите и што ќе се случи околу членовите 3 и 4, сметам дека се добри и дадов јас поддршка. Единствено не се согласувам со нивната примена да се одложи за цела година, затоа што ако е образложение дека нема средства од буџетот, ние сме свесни дека ребалансот на буџетот се прави за се и сешто и за помали работи, а камо ли за една ваква значајна работа, така да веќе со ребалансот кој што ќе го имаме, предпоставувам, во јуни месец,

ќе можат да се обезбедат средства за една ваква корисна работа, со која што нашите постдипломци и студенти докторанти, ќе можат да добијат одредена финансиска помош од државата.

Што се однесува до членот 168-а, сметам дека исто така е добар, меѓутоа, овде не добивме одговор што со студентите кои што не по своја вина се запишале на овие универзитети. Токму поради ова што досега го кажав, очекувам дека министерот за образование и наука, нашите забелешки ќе ги сфати многу сериозно и ќе интервенира во членот 1, со тоа што ќе се врати старото решение и наместо единиците, ќе остане единицата. Исто така ќе размисли за она што овде стигна како предлог од колегите пратеници дека ќе може членот 8 да се измени и да се одреди некој друг датум. Во секој случај, најдобро би било тоа да биде од оваа година и со тоа да може да им се овозможи и оние студенти запишани на постдипломски студии и докторски студии оваа година, а кои што ќе успеат да се запишат на 100-те најдобро рангирани факултети, да можат да аплицираат и да ги добијат овие средства, затоа што сведоци сме дека не само на првите 100 универзитети, има значителен број на студенти кои што се запишуваат, кои што добиваат студентски престој и се запишуваат на првите 10 универзитети. Исто, мене ми се наметнува дилемата дали Министерството размислувало што за оние студенти кои што завршуваат на првите 10 или 20 универзитети и потоа се враќаат во нашата земја. Какви можности имаат тие студенти за овде, не да се вработат. За нив, работа е мал збор туку, да го пренесат своето знаење, да бидат корисни за нашата земја. Јас почитуван министер, познавам еден добар дел на студенти, кои што своите постдипломски студии, дури и докторски студии ги имаат завршено на 10-те најпрестижни универзитети во светот и потоа кога ќе се вратат овде остануваат без работа и не можат своето знаење да го пренесат во својата земја. Мислам дека такви млади луѓе и се потребни на оваа земја и треба да ја добијат шансата. За нив нема проблем да останат таму каде што се школувале. За жал, најголем број од нив и таму остануваат, што е многу трагично, затоа што оваа земја ги школувала за време на основното образование, средното образование, високото образование и потоа одат на постдипломски студии и не се враќаат овде да го пренесат своето знаење и со тоа да придонесат за развојот на нашата земја.

Значи, поради сето ова искажано, јас би ве замолиле уште еднаш да дадете објаснување што значи ова единицата и зошто не би можело да си остане старото решение и да размислите околу тоа за примената на членот 8, да се промени датумот, како вие што рековте, но не само за еден месец, туку можеби да важи уште од оваа година. Ви благодарам.

Трајко Вељановски: Благодарам и јас.

Реплика има господинот Јашари Аднан, повелете.

Аднан Јашари: Благодарам почитуван претседателе, почитуван министер, почитувани колеги пратеници,

Бидејќи не бев овде кога требаше да бидам да се јавам, да кажам два три збора во име на реплика, ќе кажам за овој предлог закон и уште на почетокот ќе нагласам дека се говори за неколику измени, за кои ценам дека се квалитетни и се од висок квалитет. Затоа, мислам дека сите треба да го поддржиме ова и да овозможиме овој Предлог закон да оди во второ читање.

Слушајќи ги претходните дискутант дојдов до заклучок дека повеќе се критикува предвидувањето на тн., изборни предмети на универзитетот. Јас сакам да ве известам дека во поголем дел на универзитетите кои имаат вградено болоњски систем опфаќајќи ги и УИЕ, каде се спроведува тоа што денес е предложено од страна на Министерството. Сакам да нагласам и тоа дека во УИЕ, програмските студии или коликулумите во себе опфаќаат или се сочинети од три предмети тн., задолжителни предмети и изборни предмети во самиот универзитет. Сакам да ве известам дека изборни предмети во самиот универзитет, студентите посебно се ориентираат на јазичните предмети, англискиот, германскиот и францускиот јазик и од овие предмети нормално, добиваат одредени кредити кои им служат за да го постигнат тоа што го нарекуваат како максимум, а што е предвидено со законски одредби. Се согласувам затоа што е прашање за кое треба да се расправа и треба да се анализира и треба над се да се побара тоа што оценив дека е најквалитетно. Уште еднаш ќе нагласам дека оваа одредба која денес се предлага, многу универзитети ја имаат вградено или го спроведуваат болоњскиот систем се спроведува. Благодарам.

Трајко Вељановски: За контра реплика се јави госпоќа Роза Топузова Каревска, повелете.

Роза Топузова Каревска: Благодарам почитуван претседателе, уште еднаш се покажа апсурдноста на првата минута на пријавување во Деловникот која што ја имаме. Ете, поради тоа ќе бевме ускратени од една конструктивна дискусија и пристап на колегата кој што ја познава оваа материја, па така, наместо министерот тој се обиде да одговори на некои прашања и искуството и овој пат се покажа дека е добродојдено иако околу тоа единица, единици, можеме и тоа да го дефинираме, што значат сродни предмети, меѓутоа, сепак колегата се обиде да даде еден тон на оваа дискусија и со пример да укаже дека можеби може и поинаку да се дефинира овој поим, но во секој случај да не се донесе во спротивно она што го зборуваше колегата Јани Макрадули. И токму поради тоа сметаме дека е добро да може секој пратеник да се пријави и да си го искаже своето мислење. Тоа е во прилог на носење на добри и квалитетни закони. Благодарам.

Трајко Вељановски: Благодарам.

Има збор господинот Лазарев Јован, повелете.

Јован Лазарев: Почитуван претседателе, почитуван министре, почитувани колеги пратеници.

Јас мислам дека е добро што расправата за овој закон ја поместивме од точка 14 да стане точка 3, бидејќи после оваа точка следуваат точки кои што може да ја развлечат оваа седница со одредени прекини итн, а овој закон не е итен по карактер, меѓутоа, е убаво да оди забрзано во нормална процедура, значи второ читање со амандмани итн.

Долго беше овде дискутирано, ќе го кажам своето мислење околу некои членови. Секој наставен план се состои од столбови, пред малку и колегата Јашари го кажа тоа, значи столб од задолжителни предмети и столб од изборни предмети и во постојниот закон беше предвидено дека овој столб од задолжителни предмети е до 50%, а останатиот дел од предметите се изборни предмети, што на некои универзитети, на некои факултети им создаде проблеми да го реорганизираат својот наставен план и сега се предлага едно полиберално решение, столбот на задолжителни предмети биде до 75%. Тоа значи до 75%, а не мора 75%. Доколку некои факултети, универзитети се организирани и се вклопуваат во ова до 75%, значи може и постојното решение до 50% доколку им се такви наставните планови и програми, може сега во овој закон да функционираат.

Околу дискусијата за тоа зборот "единица" да се замени со "единиците", се согласувам дека овде може да има одредени забуни дека предметите кои што се бираат од други факултети на Универзитетот мора да бидат и треба да бидат во функција на профилот. Значи профилот треба да биде тој што ќе ги диктира изборните предмети што значи не значи дека тоа стриктно мора така да биде. Еве колегата Јашари кажа одредени предмети можат да му го прошират неговото знаење како што е јазик, како што се некои други, но тоа не смее да биде во голема количина. За информација и сега еве, на Машинскиот факултет, не знам дали на Електро е така, еден до два предмети од постојниот наставен план, може да се бираат од другите факултети. Тоа не значи дека го растураат, го унаказуваат профилот, еден до два предмета, ако 42 или 40-тина предмети се од профилот, тогаш еден до два предмети нема да го унаказат профилот.

Од таа гледна точка сепак Министерството, а и ние пратениците да размислиме со одреден амандман можеби да се дефинира процентот на предмети кои што ќе се бираат од други факултети. Од својот факултет можат да одат до одредена граница, но не сите да бидат од други факултети, тоа да не се злоупотребува во функција како што овде се зборуваше.

Околу вториот дел, мислам дека скоро сите пратеници дадоа подршка и јас давам подршка за ова да може нашите млади, па и сите кадри од универзитетите, државните универзитети да

конкурираат на универзитетите во светот кои што се во првите стотина универзитети според познатата Шангајска и други ранг листи признати во светот и мислам дека е добро да се почне со оваа пракса.

Јас да ве потсетам дека и минатата година Владата имаше конкурс за сите асистенти кои што сакаат да ги продолжат своите постдипломски студии на други универзитети дека Владата ќе ги подмири трошковите и јас немам информација, можеби ако има министерот информација за тоа и да ја даде, колку асистенти го искористија овој конкурс на Владата. Значи ова не е нешто ново што сега прв пат се воведува, туку сега се дава законска рамка и тоа законска рамка како што рече и министерот, за зајакнување на капацитетите на кадрите на државните универзитети.

Околу применливоста дали 2009-2010 година, можеби е добро да биде 2009 година дали има време, значи треба да се донесат правилници, треба апликации, треба да се најде универзитетот, треба да се аплицира таму, треба да се одговори од таму. Обично тие апликации траат од прилика 1 година, и Фулбрајтова стипендија да добиете или било каква стипендија или било каде процедурата е околу една година, така што објективно, реално е да почнува од следната година, но еве ако може и да се промени законот, ако има случаи каде што некој може да се организира за неколку месеци, се разбира тоа би биле помал број, нема да биде Буџетот толку многу оптеретен да може и од оваа година да им се удоволи.

Еве јас мислам дека треба сите заеднички да го подржаме овој закон, сите закони досега, да потсетам од образованието ги носевме едногласно, значи и позиција и опозиција гласале, се надевам дека и овој пат ќе биде така. Благодарам.

Трајко Вељаноски: Благодарам и јас.

Реплика има госпоѓа Шекеринска Радмила, повелете.

Радмила Шекеринска: Благодарам претседателе.

Колегата пратеник е професор и на Машинскиот факултет и тоа ме поттикна за една реплика која се однесува генерално на Болоњскиот систем затоа што мислам дека нема да може да ја порече вистината за која овие денови читаме во нашите медиуми. И за жал, во Македонија се создава сомнеж дали реформите кон Болоњскиот систем била исправна или неисправна политика. Она што е проблем со нашиот систем не е дали Болоња одговара на Македонија туку прашањето е дали Македонија реално сака да го примени Болоњскиот принцип на функционирање на универзитетите. Впечатокот кој ќе го имате ако отидете во многу од државните универзитети и факултети и ако влезете и видете како се одвива наставата реакцијата ќе ви биде овде се воведува Болоњски систем ама од некој изгледа некој Јеменски тип, Јеменски смер, Угандски смер.

Претпоставувам колегата сеуште држи часови на Машинскиот факултет, ќе отидете во зградата во која што се сместени двата можеби најмасовни факултети, Електро-техничкиот и Машинскиот, кога велам масовни не мислам број на студенти кои се запишани туку број на студенти кои посетуваат настава се присутни на факултетот постојано, ќе влезете внатре и кога ќе видите дека часови и вежби се одржуваат во физички невозможни услови 100, 120 студенти, на еден асистент или еден професор, сфаќате дека дел од Болоњскиот систем е само глума, а не реалност. Болоњскиот систем, тоа го потврдуваат и професори од нашите универзитети, има логика ако таков тип на настава физички може да се одвива. За да правите тестирања и колоквиуми треба на еден професор или еден асистент да имате по 20, 30 студенти какви што ги има во Европа, какви што ги има во светот. На кој начин ќе обезбедите интерактивност со студентите ако во салата имате 150 студенти. Од каде можете да паметите 150 имиња за да потоа им го наградите нивниот труд.

Затоа проблемот во Македонија не се овие закони, проблемот е што во Владата пишуваат еден член, а во реалноста спроведуваат друг тип на политика и јас ве уверувам и колега пратеник и професор на еден од државните универзитети, таа политика, за жал, не е добра за државните универзитети и студентите кои што планираат да добијат добро образование. На крајот самиот факт што министерот за образование и наука одлучи да не ни даде ниту еден аргумент со кој што ќе покаже дека овој систем на бирање на предмети надвор од факултетот и надвор од структурата е добар, мислам дека доволно говори. Во Македонија немаме технички универзитети, во Македонија имаме факултети кои што прават универзитети што се многу разнородни. За ова Министерството молчи.

Трајко Вељаноски: Благодарам.

Контра реплика господинот Лазарев Јован, повелете.

Јован Лазарев: Јас и благодарам на почитуваната пратеничка за репликата и еве, таа беше асистент на Електро-технички факултет и го дела мислењето дека тие два факултети се едни од најмасовните, меѓутоа нема да биде нескромно ако кажам се и едни од најдобрите факултети. Просторните услови се проблем тоа е факт, меѓутоа, се решаваат и не се предмет на овој закон, просторните услови. За информација ние како Машински факултет ние со свои средства успеавме да изградиме една нова зграда во која што сега навистина имаме десетина до дваесет студенти. А кадрите кои излегуваат од факултети се главното мерило за секој универзитет, за неговата работа, за квалитетот. Мислам дека кадрите од нашите факултети го потврдуваат тоа и тие се прифатени секаде и се барани и во Македонија и надвор од Македонија. Благодарам.

Трајко Вељаноски: Благодарам и јас.

Реплика госпоѓа Роза Топузова Каревска, повелете.

Роза Топузова Каревска: Благодарам претседателе, почитуван колега.

Токму поради ова ние го дебатиравме членот 1, јас би сакала да прочитам што всушност ќе се измени. Вика, студиските програми - заради јавноста не заради вас, знам дека вие ја познавате материјата, но заради јавноста која што не следи. "Студиските програми треба да содржат задолжителни изборни наставни предмети. Задолжителните наставни предмети треба да бидат од соодветната област на единицата на Универзитетот односно на внатрешната организациона единица институт-кафедре-оддел, при што нивното учество не може да надмине 50% од бројот на предметите на студиската програма". Тоа беше до сега, а сега веламе најмалку 75%. Значи не значи дека и најмногу 75%, значи најмалку 75% од бројот на предметите. А вика од остатокот од студиската програма ги сочинуваат изборните наставни предмети кои што студентите самостојно ги избираат од редот на сите наставни предмети застапени на единицата на Универзитетот. Сега се менува и вели "на единиците на Универзитетот". Токму поради тоа се дилемите кои што ги искажавме колку соодветни стручни предмети ќе одберат студентите кои што студираат од една област, а колку можат да одберат предмети кои што, она е точно што го кажавте вие дека е добро ако се одберат еден до два предмети кои би биле јазици, но колку би одбрале кои што немаат никаква допирна точка со она што е предмет на нивно студирање или уште полошо што е предмет на постдипломски студии или докторски студии кои што кажавме дека сепак постдипломските студии и докторските студии односно студиите на втор и трет степен се колку е можно повеќе да се усоврши студентот во областа која што ја одбрал односно да даде колку што е можно повеќе насочени знаења во конкретната област. Токму поради тоа е дилемата зошто сега зборот "единица" за заменува со зборовите "единици" и сосема на кратко, почитуван колега, оние што сакаат да го усовршат своето знаење надвор на универзитетите веќе аплицираше. Тие ги следат курсевите по интернет, тие веќе имаат аплицирано. Останува само тоа дали и оние кои што ќе успеат да се запишат оваа година на рангираната листа на државните универзитети ќе можат да ги користат овие средства што ги дава Министерството. Значи за тоа зборуваме. Значи студентите кои што имаат намера да се усовршуваат тие веќе ги имаат потполнето и подадено апликациите затоа што знаат кое време е на аплицирање. Благодарам

Трајко Вељаноски: Благодарам.

Контра реплика господинот Лазарев Јован, повелете.

Јован Лазарев: Благодарам почитувана колешке. Јас знам што читате вие ама во член 1 околу изборните предмети точно стои зборот "најмногу" до 75%, значи задолжителните
47/16.-

предмети можат да бидат најмногу до 75%, а не најмалку.

А околку изборните предмети, има потреба да се земаат од други факултети предмети, тоа е добро доколку го зајакнува профилот. На пример, на еден Машински инженер му е многу потребно да има дополнителни знаења од информатика или на еден електро инженер од енергетика многу е добро тој да знае машински предмети во смисла турбини итн. Или пак му треба на еден инженер независно дали е машинец или електро да знае и менаџмент, книговодство, банкарство, јазици. Благодарам.

Трајко Вељаноски: Благодарам и јас.

Бидејќи е исцрпена листата на пријавени за збор, констатирам дека општата расправа по Предлогот на законот е завршена.

Тука ја прекинувам седницата.

Продолжуваме во 15,05 часот.

(Пауза од 14.05 часот)

(по паузата седницата продолжи во 15,23 часот)

Трајко Вељаноски: Продолжуваме со работа.

Врз основа на извештаите на Комисијата за образование, наука и спорт, како матично работно тело и Законодавно правната комисија и расправата на седницата на Собранието, на Собранието му предлагам да го усвои следниот заклучок.

Предлогот на законот за изменување и дополнување на Законот за високото образование е прифатлив и може да се даде на натамошно односно на второ читање.

Овој заклучок заедно со стенографските белешки од седницата на Собранието да се достави до Комисијата за образование, наука и спорт и Законодавноправната комисија на Собранието на Република Македонија.

Би ги замолил пратениците што се во салата да не излегуваат од салата.

Преминуваме на гласање.

Со оглед на тоа дека одредени пратеници беа присутни во салата, ја напуштија салата, објавувам пауза од половина час за да се приберат пратениците за да можеме да преминеме на гласање.

Ја прекинувам седницата.

Ќе продолжиме во 16,00 часот.

(по паузата седницата продолжи во 16,07 часот).

Ги повикувам пратениците да влезат во салата.

Предложениот заклучок го ставам на гласање.

Ве повикувам да гласаме.

Вкупно гласаа 60 пратеници. Од нив за предложениот заклучок гласаа сите 60 пратеници, нема воздржани, нема против.

Констатирам дека Собранието го усвои предложениот заклучок.

Минуваме на точка 3 - Предлог на Деловник за изменување и дополнување на Деловникот на Собранието на Република Македонија I читање.

Предлогот на Деловникот и извештаите на Комисијата за деловничко и мандатно-имунитетни прашања, како матично работно тело и на Законодавно правната комисија ви се доставени односно поделени.

Отворам општа расправа.

Ги повикувам предлагачот и пратениците кои сакаат да говорат по општата расправа по Предлогот на Деловникот да се пријават за збор.

Ги молам службите да ми дадат листинг во однос на пријавувањето на пратениците.

Според дисплејот што го имам прв за збор е пријавен и овластен претставник на предлагачите, бидејќи има промена, претходно беше г-ѓа Цветанка Иванова, а сега е г-динот Јани Макрадули како овластен претставник на предлагачите.

Ги молам службите да поделат листинг од пријавените на координаторите на пратеничките групи.

Има збор г-динот Јани Макрадули, повелете.

Јани Макрадули: Благодарам претседателе. На почетокот да се придружам до оние пратеници, или граѓани кои што, мала дигресија, се приклучуваат на враќањето на фејсбукот во Собранието. Денеска има еден наслов каде што во Европскиот парламент се очекува фејсбукот да биде еден од главните алатки за комуникација со граѓаните и со избирачите.

Денеска на дневен ред, или ова Собрание со чинот на гласање треба не само да се изјасни за потребите за измени и дополнување на постоечкиот Деловник . . .

Трајко Вељаноски: Колеги, ве молам да се сослушаме, повелете.

Јани Макрадули: Благодарам претседателе. Знам дека ниеден Деловник ова нема да го реши. Но, тоа е реалноста во Македонија.

Значи, денеска со гласањето на сите пратеници, не гласаме само за потребата да се измени постоечкиот Деловник, денеска со гласањето ќе покажеме кој од пратениците и партиите во Република Македонија се залага за поинакви односи во Парламентот, за отворање на нова страница на политичкиот дијалог во Македонија, за исполнување на политичките критериуми, кој во Македонија е за демократија, а кој е за демократија. Денеска со чинот на гласање ќе се обидеме да ја поправиме двојката што ја имаме како Собрание во Македонија, а единицата што ја имаме добиено од надвор. Но, она што е најбитно, денеска со чинот на гласање ќе покажеме кој е за Македонија во Европа и во НАТО, а кој е за Македонија заостаната во Балканот. Најмалку, или дозволете ми, најмногу од своето време да го посветам на цитати кои што ги кажале други луѓе и кои што се надевам се доволен аргумент за пратениците да се определат да гласаат за продолжување на процесот на разговори околу измените на Деловникот и на тој начин да ја поправат оценката за Македонија как внатре, така и надвор.

После изборот на г-динот Трајко Вељаноски за претседател на Собранието во своето прво интервју од 28 јуни на прашањето за Деловникот ќе каже, цитирам: "не се носи Деловник што ќе му одговара само на актуелното мнозинство. Тоа е кусогледо, бидејќи во парламентарната демократија мнозинството не е непроменлива константа". Владата на Република Македонија во март 2008 година донесе мерки и активности за реализација на главните приоритети за пристапување во ЕУ. Владата на Република Македонија и Никола Груевски напишаа: "во делот на промовирање на конструктивен и сеопфатен дијалог, консензус во Собранието и интензивирање на консултациите Деловникот да биде донесен консензуално. Рок, март 2008 година".

За жал, Собранието на Република Македонија без опозицијата донесе Деловник за кој што Амбасадата на САД истакна цитирам: "гласањето во петокот за новите процедури беше големо разочарување за оние што ја поддржуваат демократијата во Македонија. Амбасадата на САД ги поттикнува владеачките и опозициските партии да го продолжат дијалогот и да се заложат брзо да почнат да размислуваат за амандмани што ќе ја зајакнат демократијата што значително ќе ја зголеми поддршката во политичкиот спектар. На изјавата на Амбасадата на САД се придружи мислењето на Европската комисија цитирам: "мисијата на ЕУ сака да повтор и дека еден од критериумите гласи, промовирање конструктивен и сеопфатен дијалог, особено во области што бараат консензус од сите политички партии во рамките на демократските институции"

Усвојувањето на Деловникот претставуваше само еден елемент во задоволувањето на барањата на овој критериум. Начинот на неговото усвојување исто така е важен, бидејќи Европската комисија се залагаше за негово усвојување со консензус. Европската комисија од Брисел и сугерираше денеска на власта на 23 јули 2008 година да усвои собраниски деловник со консензус, а на опозицијата да се врати во парламентот.

Или да цитирам што зборуваше ДУИ, дел од пратеничката група на ДУИ, колешката Теута Арифи после донесувањето на Деловникот. "Вметнувањето на Деловникот како точка на дневниот ред на самиот почеток на седницата по шверцески систем, зборува за тоа колку не се дораснати на некои демократски вредности, бидејќи единствениот документ што ги засега сите парламентарни партии, документот што е код на однесување на сите партии во Собранието, најмалку заслужува да биде третиран како шверцувана стока на црн пазар.

Никој, очигледно во Република Македонија, не мисли дека овој Деловник е добро донесен, освен пратеничката група на ВМРО ДПМНЕ. Денеска имаме шанса тоа да го поправиме. Денеска имаме шанса да не се враќаме во минатото. Денеска имаме шанса во пресрет на престојните избори да порачаме дека сме зрели за политички дијалог, сме зрели да разговараме меѓусебе и на тој начин гласајќи денеска за

потребата од измени на Деловникот да дадеме едно поинакво светло, во пресрет на изборите што ни престојат во март, но и да дадеме едно поинакво светло за демократскиот капацитет на Република Македонија во исполнувањето на политичките критериуми. Под услов, доколку сите сме навистина искрени и сите навистина сакаме да ја видиме Република Македонија во семејството на Европските држави. За жал, начинот на донесување на Деловникот создаде слика кај европарламентарците дека во земјата има само декларативен, но, не и реален консензус за интеграцијата во Унијата. Велат, Европски дипломати, посочувајќи примери со закони што не се донесени во согласност со опозицијата. Да биде трагедијата поголема наместо 8-те зададени задачи од страна на Европската комисија ние 2008 година ја поминавме со избори, ја поминавме со други приоритети, ја завршивме со шмизли, мачки, дрва и други 2 милионски скулптури, а во 2009 година Македонија е најдалеку од Европа.

Еден од аргументите што го имаа пратениците кога се носеше овој Деловник беше дека тој ќе не приближи кон Европската унија. За жал, со стариот Деловник Македонија стана земја кандидат во 2005 година. Денеска во 2009 година со овој Деловник Македонија е најдалеку оддалечена од Европа, а НАТО веројатно почнува на сите да ни станува јасно дека се губи и од хоризонтот.

Она што посебно сакам да го нагласам, што треба да донесе новиот Деловник? Новиот Деловник треба да ја врати уставната основа дека секој пратеник размислува со своја глава, и дека секој пратеник активно треба да учествува во работата на Собранието, бидејќи тоа Уставот му го дава.

Овој Деловник ги погребува, практично, независните пратеници да не можат да дојдат до Собрание, бидејќи тие немаат кога и да дискутираат. Предложените измени немаат,...

(Џагор во салата)

Мислам претседателе, ако немаат ---

Трајко Вељаноски: Колеги, ве молам да се сослушаме.

Јани Макрадули: Она што е најбитно, а тоа е оваа слика не може да ја промени ни еден Деловник. Овој однос што го имате кон пратениците од другите политички партии, не сто деловници да дојдеме, не можеме да го донесеме. За тоа треба политичка волја.

Во ниту еден член од Деловникот не пишува, дека претседателот на Собранието свикува редовни координации, ама со добра политичка волја, тој тоа го прави.

Никаде во Деловникот не пишува дека позицијата треба да врши терор врз комисиите што ги предводат членови од опозицијата, ама зошто нема политичка волја и нема демократски капацитет, мислите дека само со гласање тие комисиии не треба ни да се одржуваат. Или трагедијата да биде поголема, има пратеници во

ВМРО ДПМНЕ кои мислат дека извештајот на Хелсиншки комитет го пишува СДСМ. Ама за тоа ќе се срами г-динот претседател на Собранието на средбите со амбасадорите и ќе биде принудуван да се извинува за одлуките што ги прават пратениците на ВМРО ДПМНЕ.

Не постои Деловник што може да ја поправи политичката волја, кој што може да го подигне демократскиот капацитет на партиите и кој што може да го прикрие тоа што некои политички партии го зборуваа само пред 3 месеци. Затоа, апсолутно очекувам пратеничката група на ДУИ да го поддржат овој предлог за поддршка на измени на Деловникот во првото читање. Затоа што цело Собрание беше заложник на политиката или одлуката на ДУИ се додека на собраниската говорница, на раководењето на седницата не се зборува на албански јазик, Деловникот да не биде донесен. Тие се приклучија на барањето на ДПА и тврдеа, се додека не се води на собраниска седница на албански јазик новиот Деловник нема да биде донесен.

Било кој деловник не може да ги заборава нити триковите на Лилјана Поповска со 10-те минути, нити да ги прикрие другите трикови што ги правеле помалите сателити за да дојдат до некое решение.

Собранието на Република Македонија, ако сака да ја поправи двојката во Македонија, а единицата во Европа, мора да демонстрира дека има и капацитет и способност да пушти позитивни сигнали за зрелост на политички дијалог, за зрелост на градење односи меѓу партиите. И затоа очекувам во денешното гласање да победи изборот "Македонија во Европа" а не да победи дофрлувањето, врескањето, омаложувањето и немањето домашно воспитание. Благодарам.

Трајко Вељаноски: Благодарам.

За реплика се јавени г-ѓа Поповска, нема проблем забележува секретарот, забележува се. Реплика има г-ѓа Поповска Лилјана, повелете.

Лилјана Поповска: Благодарам г-дине претседателе, благодарам г-дине Макрадули.

(Дофрлање од место)

Трајко Вељаноски: Вака, ова е закон. Се извинувам, ако сакате Деловникот и Законот да го сведете на исто рамниште со интерпелација, мислам дека не сте во право. По други членови од Деловникот се расправа.

Има реплика г-ѓа Поповска Лилјана, повелете.

(Дофрлања од место)

Г-ѓа Поповска Лилјана повелете вашите 3 минути за реплика.

Лилјана Поповска: Благодарам претседателе, ама дали сте договорени како ќе го толкуваме ова сега. Имам право или немам право на реплика. Во ред ли е да имам?

Трајко Вељаноски: Ве молам, Поповска Лилјана кој дава збор? Претседателот на Собранието. Не мора вие другите да ги слушате, повелете.

Лилјана Поповска: Благодарам претседателе. Значи тогаш еве реплицирам на колегата Макрадули.

Ме спомна дека сум правела трикови со предлагањето на 10-минутно дефинирање на дискусиите на пратениците. Тоа што го предложив предизвика на времето бура од амандмани. 2800 и кусур амандмани добив од опозицијата. Многу ми е интересно, до ден денес не знам како ги направија тие амандмани, им честитам на креативноста, веројатно тоа ќе остане за истражување понатаму. Инаку и понатаму сметам и сметав дека дефинирањето на времето на дискусија на пратениците е нешто што е нормално и што ќе создаде само една подобра состојба во Собранието.

Да не забораваме дека тогаш, кога се зборуваше за промена на Деловникот, за првиот пат, се зборуваше поради тоа што Собранието беше потполно опструвано, политичка опструкција постоеше, организирана од опозицијата тогашна и сегашна за да не функционира Собранието и да се создаде една тензична состојба која што понатаму лошо ни се одрази во сите извештаи од Европската комисија.

Затоа, значи и тогаш и сега сметам дека беше потребно дефинирање на времето на дискусии и сметав дека 10-те минути ќе биде добра основа за почеток на разговори и за усогласување. Доколку оценевме дека е потребно подолго да се дискутира, можеше тоа амандмански да се продолжи. Меѓутоа, 2800-те амандмани тотално ја блокираа институцијата и се оневозможиле било каква разумна дискусија, по што јас тие амандмани, се разбира, ги повлекоа за да не бидам јас дополнително причина за кочење на работата на оваа институција.

Немаше тука, г-дине Макрадули никакви трикови со мојот предлог за дефинирање на времето на дискусија. Тоа беше нешто што го има во сите парламетни. Јас само сакав да го примениме тука. Инаку, јас имам полно забелешки за целосната содржина на овој Деловник и за тоа сум пријавена и за тоа ќе дискутирам. Верувам дека во некои точки можеби и ќе се најдеме. Но, нема потреба со вакви навредливи зборови да настапувате. На тој начин не лобирате за позитивна атмосфера во Собранието.

Благодарам, еве нема да ги искористам ни трите минути што се сега дадени на располагање. Благодарам.

Трајко Вељаноски: Благодарам.

Контра реплика г-динот Макрадули Јани, повелете.

Јани Макрадули: Па, колешке Поповска трик е следново, кога бевте во опозиција не ви пречеше и не дадовте предлог за скратување на 10 минути.

Трик е кога во петок попладне ќе поднесете предлог за измени на Деловник кој треба да биде донесен со концензус. Трик е кога во петок попладне кога во 16,25 часот ќе го поднесете предлогот.

Во интерес на јавноста да информирам дека тој предлог на закон што го дадовте вие воопшто не се појави на собраниска седница, бидејќи вие го повлековете. Така што, да не манипулирате со јавноста дека имало некоја дискусија. Напротив, воопшто вашиот закон не дојде бидејќи вие го повлековете.

Трајко Вељаноски: Благодарам.

Реплика има госпоѓа Флора Кадриу, повелете.

Флора Кадриу: Почитуван колега Макрадули, иако сосема ја подржувам самата потреба за изменување и дополнување на Деловникот на Собранието на Република Македонија, сметав дека треба да реплицирам за да ве искорегирам во тој дел каде што истакнавте дека ДУИ беше онаа политичка партија при носењето на новиот Деловник уште во минатиот пратенички состав што ја подржа ДПА. Јас би рекла дека подржувањето не беше евидентно затоа што во тие моменти имавме работа со 4.200 поднесени амандмани, туку токму ДПА беше онаа која воспостави иницијатива за водењето на пленарните седници, меѓутоа и на комсиите како работни тела на Собранието на Република Македонија да биде овозможено да се водат на албански јазик кога пратениците од албанската етничка заедница се претседатели или во самиот Парламент се потпретседатели, што не се случи.

Во овој мандат се донесе еден Деловник, иако имаше потреба за нов Деловник, меѓутоа Деловник кој не овозможува ефикасно работење на Собранието. Значи има потреба од дополнителни измени. Тоа го навестувам затоа што денес имав намера да дискутирам околу Деловникот, меѓутоа, поради здравствени причини не бев присутна и минутата за пријавување помина. Значи не гледам дека овој Деловник им овозможува на пратениците да си ја извршат својата работа и должност така како што треба да ја извршуваат. Благодарам.

Трајко Вељаноски: Благодарам и јас.

Реплика има господинот Рафис Алити, повелете.

Рафис Алити: Благодарам господине потпретседател.

Ние сме единствената парламентарна група во ова Собрание која, кога се предлагаат предлог измените на Деловникот на Собранието, за изготвување на нов Деловник, нашите предлози и забелешки ги дадовме на писмено и ги поднесовме до тогашното претседателство односно претседателот на Собранието. Така што едно такво нешто во тоа време не го направива другите парламентарни групи. Како и да е, како парламентарна група ние сме подготвени да го дадеме нашиот придонес, заедно со другите парламентарни групи, за се она за што цениме дека треба да се измени во овој предлог Деловник, меѓутоа измени кои ќе бидат во интерес на работата на Собранието. Меѓутоа ние во овој момент не сме подготвени да ги подржаме овие измени на овој предлог Деловник или пак да ја подржаме иницијативата на СДСМ затоа што како парламентарна група цениме дека веќе сме во предизборна кампања

и времето е промногу сензитивно за да се отворат вакви теми. Токму поради тоа ние како парламентарна група ќе гласаме против овој предлог. Меѓутоа, уште еднаш ќе истакнам дека во иднина сме подготвени да соработуваме со сите пратеници во Собранието и истовремено сме свесни дека нема совршен Деловник ниту во Собранието на Република Македонија, ниту во другите парламенти. Се она што заедно ќе процениме дека треба да се смени и тоа во интерес на попродуктивна и порационална работа на Собранието, ние како парламентарна група ќе го подржаме, меѓутоа не сега. Благодарам.

Трајко Вељаноски: Благодарам и јас.

Контра реплика има господинот Јани Макрадули, повелете.

Јани Макрадули: Благодарам.

Очекував можеби координаторот на пратеничката група тоа да го стори. Но да ве потсетам господине Алити, за жал, прозвучивте исто како и Лилјана Поповска, едно зборувате кога сте во опозиција, друго кога сте во позиција. Ваши се зборовите - Додека од собраниската седница претседавачот не зборува албански, нема да се донесе нов Деловник. Но, тогаш бевте опозиција.

Да го цитирам уште еднаш претседателот Вељаноски - Не се носи Деловник само за позицијата.

Бидејќи денес сте тука. ВМРО ДПМНЕ денес има договор со ДУИ. Утре ќе нема и ќе седите таму. Таму ќе дојде Селмани, ДПА, гледате спремни се како пушка. Затоа политичкиот дијалог значи разговор и компромис на сите партии што се наоѓаме овде.

За жал, вие рековте давате кандидат за претседател на државата зошто имате европски и НАТО амбиции. Јас до денес мислев дека вие сте единствените во Владата кои се борите за Европската унија и НАТО. Очигледно и денес заминувате од тој пат.

Трајко Вељаноски: Благодарам.

Следен за збор е пријавен господинот Миле Андонов, повелете.

Миле Андонов: Благодарам претседателе.

Деловникот е највисокиот акт за работа на Собранието на Република Македонија, а знаеме Собранието претставува дом на сите граѓани во Републиката и од важно значење беше истиот Деловник да биде прифатен и донесен по предлози на сите пратеници во Собранието, во духот на развојот на демократијата.

Во досегашната примена на Деловникот кој се донесе во јули 2008 година се увиде дека значително се скратени правата на пратениците во однос на нивното право на дебатирање и искажување на своето мислење и своите ставови. Постапките за донесување на закони се нетранспарентни, отсуствува дебата на пленарните седници и бројни и нејасни одредби на Деловникот не може со таквите решенија да се применат во нашите постоечки услови за работа, а сето ова резултирало т.е. дава

негативна оценка од страна на граѓаните чии претставници овде во Собранието сме самите ние пратеници, или како што кажа колегата Макрадули, двај со оценка 2 граѓаните ја оценија работата на Парламентот. Не само тоа, 68 % или скоро 70% од анкетираниите граѓани велат дека Собранието целосно е зависно од Владата. Значи отсуствува независноста, самостојноста и ова Собрание со ваков Деловник не ја остварува функцијата на вистински контролор на Владата, така како што со Уставот е предвидено. Дури 60% од граѓаните сметаат дека пратениците не си ја вршат добро својата работа. Се тоа е изведено од анкетата која ја има спроведено граѓанската асоцијација МОСТ и Институтот за демократија на граѓаните. Значи, ваквиот Деловник не придонесе за подобрување за ефикасноста на Парламентот туку напротив, нема дебати, нема читање на предлози и едноставно се сведе на махинлано гласање.

Почитуван претседателе, би ве запрашал вас како прв меѓу еднаквите, дали ќе следеше критиката на меѓународниот фактор односно евроамбасадорите во нашата Република, во смисла на носењето по скратена постапка на закони. Мислам дека ќе отсуствуваше ваквата критика, немаше да бидете подложни на ова до колку се работеше по други правила, односно по друг Деловник за работа во Собранието.

Деловникот по кој ќе се работи во Собранието мора да ги вклучува и апсорбира во себе барањата на домашните експерти, пред се препораките на Европската комисија, односно Советот на Европа од каде што констатно доаѓаат негативни извештаи по однос на ова прашање и Националниот демократски институт кој од секогаш па и сега инсистира Деловникот да се носи со консензус во Собранието. И на крај мораше да се апсорбира мислењето односно донесувањето со консензус на Деловникот за работа на Собранието помеѓу политичките партии кои се застапени во Парламентот. Тоа е од значење затоа што во ова Собрание се донесуваат **закони** по препорака на Европската унија, обележани како што знаеме ние да кажеме со знакчето на Европската унија или се прават допуни и измени на веќе постоечките закони и се усогласуваат со препораките на Европската унија, усогласување со законите на земјите членки на Европската унија, а сето тоа се работи по Деловник не усогласен по препораките и критериумите на Европската комисија, Европскиот совет и едноставно кажано Европската унија.

Предлогот за изменување и дополнување на Деловникот кој го има поднесено нашата пратеничка група е сведен во 17 точки, 17 сегменти. Во интерес на времето мислам дека ќе немам за сите подробно да се произнесам за да ги запознаеме и граѓаните да знаат отприлика зошто ги бараме овие измени и дополнувања, сами би нафрлил некои од нив, еве како на пример, измени во членот 39, 40 и 42 каде се зборува пратеничките прашања. Значи, ние како опозиција имаме време од 10 минути да

поставиме 3 прашања, а претставниците од Владата немаат ограничувачко време за одговор на тие поставени прашања и овде се губи смислата за кој постои оваа институција пратенички прашања. Понатаму во членот 80 пријавување за дискусија на пленарните седници, во текот на една минута и тоа во почетокот на расправата а знаеме со новиот Деловник, со работата на телата, па некаде сме отсутни оправдано и во смисол на делегации, иако имаме конципирано и подготвени сме за дискусија по некој закон, и ако ја испуштиме таа минута ни се одзема правото да имаме учество во дебата на одредената седница. Овде ние предлагаме едноставно да се врати поранешното решение, додека трае дебатата по дневниот ред по точката, пратеникот ако испуштил да се пријави да може до крајот на расправата да го оствари тоа право. И во членот 85 до колку пријавениот пратеник е отсутен кога ќе му дојде редот, го губи правото на дебата. Свесни сме и знаеме дека во овие 6 месеци ние како пратеници сме и членови на работни тела и секогаш, многу често се поклопува времето на работа на комисијата со времето на седницата и времето кога точно таа точка од дневниот ред за која сме пријавени ни доаѓа во пресрет. Со ова се дискриминира пратеникот го губи правото и не може да го искаже своето мислење, своите ставови. Ние предлагаме додека трае расправата по таа точка пратеникот кој во тој момент не бил присутен во салата, со неговото враќање во салата додека трае дебатата да биде ставен на листата последен, народно кажано на опашката.

Значи пак ќе кажам во интерес на времето, имаме уште многу точки кои сметам дека моите колеги ќе си земат за право да ги коментират. Сакам на крајот да кажам дека овие предложени измени што ги предлагаме се однесуваат на зголемување на ефикасноста на работењето на Собранието, се однесуваат на враќањето на дебатата во Собранието и општиот претрес на законите кои се носат по скратена постапка, остварувањето на основните уставни права на пратениците во постапката за носење на законите, поголема контрола на Собранието врз работата на Владата и подобрување на демократските процеси. Со самите извештаи на матичните работни тела со кои сте запознаени, и пратениците од позицијата се согласни дека Деловникот ќе треба да подлежи на одредени измени, сметам дека во интерес на сето ова досега кажано ќе треба да смогнеме сили да дискутираме, во понатамошните читања да одредени предлози за изменување и дополнување на Деловникот ги усогласиме да ги донесеме за да нашата работа се сведе на поефикасно работење. Благодарам.

Трајко Вељаноски: Благодарам и јас.

Има збор госпоѓа Грковска Лошкова Славица, повелете.

Славица Грковска Лошкова: Почитуван претседателе, колешки, колеги пратеници,

Очигледно е дека после неколку месеци од функционирањето на двопартискиот Деловник ВМРО-ДПМНЕ и ДУИ ова Собрание не стана поефикасно туку напротив стана Собрание кое ја задушва дебатата, стана Собрание кое сега и официјално е контролирано од страна на Владата, стана Собрание кое е дом на пратеници кои имаат право само да молчат и да гласаат, заради тоа што новите решенија во Деловникот не обезбедија поголема иницијативност на пратениците, туку напротив обезбедија пратениците да молчат и послушно да гласаат и да бидат сервилни кон Владата која што во тој момент ја протезираат. Заради тоа се одлучивме да поднесеме Предлог измени на Деловникот заради тоа што сметаме дека Собранието треба да биде нешто сосема друго. Собранието треба да биде онаа кое ја контролира Владата, собраниската сала треба да биде сала за дебата а не сала за молчење помеѓу различни спротивставени аргументи на повеќе групи. Меѓутоа за жал очигледно е дека парламентарното мнозинство поинаку ја разбира демократијата заради тоа што сите чекори што ги направи во изминатите две и пол години откако е на власт се во функција на гушење на демократијата и воведување на тоталитарен систем наспроти зајакнување на демократските процеси во државата. Токму заради тоа за прв пат во мандатот на ВМРО-ДПМНЕ ние добивме во Извештајот на Европската комисија негативни оценки за работата на Собранието, добивме оценка дека нема политички дијалог во Собранието и за жал не направивме ништо да ја подобриме таа првична оценка во првата година по владеењето на ВМРО-ДПМНЕ, туку напротив парламентарното мнозинство отиде уште понатаму, го продлабочи јазот помеѓу власта и опозицијата и не обезбеди ниту со новиот Деловник можност за политички дијалог, заради тоа што интересно како и што подразбира ВМРО-ДПМНЕ под политички дијалог, според потезите кои што ги влечеше до сега, не само во Собранието на координацијата со пратеничките групи туку и на лидерските средби. Според ВМРО-ДПМНЕ политички дијалог е да седнат сите да разговараат, а на крај да биде така како што Груевски сака и како што тој во тој момент одлучил. И бидејќи има сервилни пратеници во Собранието, јас и честитам и на колешката Поповска која што предничи во таа сервилност, склучувајќи со потегот на предлагање на Деловникот. Не е тешко тогаш таквите одлуки да поминат во Собранието, се разбира без ниедна дебата од страна на парламентарното мнозинство. И токму заради таквото толкување на политички дијалог од страна на парламентарното мнозинство ние повторно имаме негативни оценки за политичкиот дијалог и за работата на Собранието.

Само да потсетам зошто и што не донесе до нов Деловник. Новиот Деловник дојде како резултат на две причини.

Првата причина е Мјаскиот договор Груевски Ахмети, во која што една од точките беше

измена на Деловникот и проширување на употребата на албанскиот јазик во Собранието на Република Македонија.

Втората причина беше по секоја цена да се ограничат дискусиите, по секоја цена да се угуши дебатата во Собранието и дефакто, преку Деловникот и официјално Владата да го контролира работењето на Собранието. Во прилог на тоа зборува и фактот што во времето на предлагање на тој деловник, ние добивме мислење, замислите добивме мислење од страна на Владата од вице премиерот Ставрески, кој укажуваше на сугестии како би требало Собрание да работи за да биде поефикасно, наместо да биде обратно. Наместо Собранието да биде тоа што ќе ја контролира работата на Владата и ќе укажува како треба да работи, бидејќи Собранието е тоа што ја бира Владата. За тоа ќе имаме негативни оценки за демократијата и за тоа ќе имаме негативни оценки за политички дијалог.

Фактот дека разговорите околу нов Деловник почнаа, дека пратеничките групи имаат забелешки за тоа како да се подобри работата на Собранието, не може никој да го негира, заради тоа што се одвиваа во присуство на Националниот демократски институт, заради тоа што сите зборуваа дека треба нов Деловник да се донесе со консензус од сите пратенички групи, затоа што на ваков начин воведовте пракса на секои 4 години, секое ново парламентарно мнозинство да гласа свој Деловник за функционирање на Собранието, наместо да има искрена желба да се направи Деловник кој ќе биде прифатен од сите и кој ќе овозможи Собранието да функционира согласно неговата уставна надлежност. Наместо тоа, ние добивме двопартиски Деловник, како договор помеѓу ВМРО-ДПМНЕ и ДУИ, на кои им беше важно по секоја цена да го изгласаат без разлика на решенијата во него, без разлика на забелешките, заради тоа што тоа беше еден од договорите помеѓу Груевски и Ахмети во мај и тоа беше еден од договорите меѓу новите коалициски партнери во Владата на ВМРО-ДПМНЕ и ДУИ. Јас очекував ако тогаш ја направивте грешката и го донесовте Деловникот без присуство на опозицијата, очекував дека барем сега ќе ја поправите грешката и дека ќе ги подржите овие измени, заради тоа што овие измени не се партиски, не се лични партиски измени на СДСМ, туку напротив, овие измени ќе ја подобрат работата на Собранието и треба да ги гледате малку поинаку фактите. Треба да гледате дали ви одат во прилог и вам, кога вие ќе бидете во опозиција, дали би сакале да функционираат во Собрание со ваков Деловник, каков што е сега постоечкиот, или со решенија кои што ние ги предлагаме, односно кои што ќе овозможат пратениците да зборуваат и да дебатираат да имаат иницијативи, а не да бидат молчеливи и да гласаат само по оние законски решенија, без никаква дискусија што ги предалга Владата. И замислете, еден од аргументите на пратениците од парламентарното мнозинство зошто не ги

подржува овие измени било заради тоа што немале време да направат претходна анализа, требало да биде тоа напишено и во тој случај тогаш би требало да се произнесат, да одлучат дали можат да го подржат Деловникот или не. Замислете, ако зборуваме за суштински дијалог и ако ВМРО-ДПМНЕ и ДУИ се искрени за суштински и политички дијалог во Република Македонија, тогаш би требало да бидат принципиелни и јас се прашувам зошто тогаш кога го носеа Деловникот не инсистираат на суштински дијалог, не инсистираа тогаш да биде прифатен од сите парламентарни групи. Трагично е тоа што и со новиот Деловник продолжи тенденцијата која што Владата ја вовеле со стариот Деловник. Вие се сеќавате дека на опозицијата и беше оневозможено да биде предложена било каква иницијатива. И тоа се случи со неколку законски решенија, само заради тоа без никакво образложение беа отфрлени од парламентарното мнозинство, без разлика дали се добри или не. Ќе ве потсетам на Законот за високо образование што го предлагавме за нострификација на дипломите. Тогаш ни рековте дека не е добар, за само после неколку дена Владата да го предложи истиот Закон со истите измени, само колку да се каже дека опозицијата нема иницијативи. Со тоа, Владата прати порака дека не сака позитивни иницијативи во Собранието, туку напротив, сака послушни пратеници, кои што само ќе гласаат и кои што само ќе ја величаат улогата на Владата. За тоа впрочем, зборуваат и говорите на сите пратеници од парламентарното мнозинство кои што почнуваат со тоа колку е добра Владата и колку Владата и што ќе направат.

Значи, со ваквото однесување, со ваквото воведување на тоталитарен систем, Владата покажа дека сака пратеници кои што имаат право да гласаат, имаат право да обезбедат кворум, имаат право да молчат, имаат право само да ја величаат Владата. Се друго е забрането. И тоа вие со овој Деловник за жал, го официјализиравте. Вие ја имате одговорноста за гушењето на демократијата во Република Македонија. Благодарам.

Трајко Вељаноски: Благодарам и јас.

Реплика има госпоѓа Поповска Лилјана, повелете.

Лилјана Поповска: Благодарам господине претседателе.

Еве штотуку добив честитка од колешката Грковска дека сум паничела во сервилноста кон Владата. Јас нема да се заблагодарам за оваа честитка, бидејќи не доживувам дека се однесува на мене, веројатно колешката нешто згрешила. Како и вие сите присутни овде, так аи јавноста многу добро знае дека јас можеби не сум многу така да речам пријатна во една коалиција, бидејќи секогаш покажувам она што го мислам. Некогаш појакно, некогаш потивко, меѓутоа, секогаш го кажувам.

Значи, што се однесува до вистината тука сме сит ение присутни, тука се записниците, тука е

јавноста како сведок на она што го правиме и што го говориме. Меѓутоа, морам да кажам дека имаме во Македонија колеги политичари кои што се цареви за извртување на вистината. Цареви за прикажување на работата сосема на друг начин отколку што одговара на вистината. Јас во таа смисла би можела да и честитам на колешката Грковска за вештината за извртување на фактите. Честито колешке.

Трајко Вељаноски: За контра реплика се јави госпоѓа Славица Грковска Лошкова, повелете.

Славица Грковска Лошкова: Госпоѓа Поповска благодарение на мандатот од 2006 наваму конечно падна вашата маска, затоа што бевме сведоци на многу иницијативи кои беа од доменот кој вие го сметате ваш и за кој што сметате дека имате ексклузивно право, а тоа е правото на жените, во кое што едно зборуваат додека работите на некој проект кога сте надвор од Собранието, а кога ќе дојде до конкретна реализација на истиот и до ваша поддршка вас не нема и имате решение кое е сосема спротивно на она што го зборуваат, без никакво образложение.

Инаку, кога станува збор за сервилноста можам да ви кажам многу примери за кои вие декларативно сте биле против, а кои сте ги гласале сметајќи дека листинзите нема да излезат на виделина пред очите на јавноста и нема да видат дека гласате спротивно од она што го зборуваат на седница. Заради тоа го предложивте Предлог Деловникот и подржавте многу законски решенија за кои што јавно тврдевте дека нема да ги подржите.

Трајко Вељаноски: Благодарам.

Има збор господинот Сугаревски Горан, повелете.

Горан Сугаревски: Благодарам почитуван претседателе, колеги пратеници.

Јас само сакам да се надоврзам на она што претходно колегите од СДСМ го потенцираа. Значи на седница одржана на 18 јули 2008 година Собранието на Република Македонија донесе Деловник кога опозицијата беше надвор од ова Собрание, значи, имаше своевиден сценарио за да излезе опозицијата надвор и да се донесе ваков Деловник.

Значи, би сакал да кажам дека носењето на овој деловник беше увертира на носење на 160-170 закони во неполни две недели по скратена или по итна постапка, каде што брзински се наштанцаа во неполни две недели 170 закони.

Претседателе ако може...

Трајко Вељаноски: Колеги ве молам без дофрлање. Повелете.

Горан Сугаревски: Значи поминаа неколку месеци и се виде дека примената на овој Деловник во ова Собрание, не само што ги покажа своите слабости ... добро претседателе ако може да дискутирам, ако не да прекинам.

Трајко Вељаноски: Ве молам да го сослушаме, да не дофрламе. Повелете.

Горан Сугаревски: Ако не може да дискутирам, да не дискутирам.

Трајко Вељаноски: Колега Сугаревски слободно дискутирајте и не се осврнувајте. Ги молам колегите да не дофрлуваат. Повелете.

Горан Сугаревски: Ако не знам што да дискутирам немаше да се пријавам. Поминаа неколку месеци, се видоа слабостите на овој Деловник, штета е, гледам некои од колегите дофрлаат, меѓутоа не се свесни колку ги изгубија своите права со носењето на овој Деловник. Претходно од страна на колешката Флора Кадриу беше спомнато од здравствени или било какви причини, еден пратеник да задоцни тука во Собранието на Република Македонија, иако претходно се подготвувал во одредена сфера, меѓутоа, до колку не се пријави во текот на првата минута од претресот, значи го губи правото да дискутира по тоа. Мислам дека со овој Деловник апсолутно се намалени или ускратени правата на пратениците. Не зборувам само на пратениците од опозицијата, туку на сите 120 пратеници, кои што нормално имаат желба да дискутираат во ова Собрание и да застапуваат одредени ставови за кои што нормално ги добиле мандатите од граѓаните на Република Македонија во однос на она што треба да го застапуваат. Инаку, носењето на овој Деловник треба да биде тотално поинаку направено, во смисла на правење на еден консензус, независно која партија е на власт, а не да добиваме оценки како што изминатата недела ги добивме од страна на Мост и она што преку рејтингот го има и ни го даваат граѓаните на Република Македонија на двојка, или со вакви дофрлања и други недолични однесувања ние да добиеме единица по демократија.

Јас би сакал само да кажам неколку работи пооснов на изменување на Деловникот на Собранието на Република Македонија и тоа со овој Деловник, поготово членовите 39, 40 и 42 каде предвидуваме задолжително присуство на премиерот и членовите на Владата, на кои што им се поставуваат пратенички прашања и сметам дека само на тој начин институтот пратенички прашања можеме да го користиме во ова Собрание, меѓутоа, за жал морам да потенцирам дека не излегува дека Собранието е контролен механизам на Владата. Напротив, обратно, пратениците имаат право да поставуваат три прашања во рок од 10 минути, а за жал, Владата овде одговара до бесконечност. На претпоследната седница кога се поставуваа пратенички прашања дури имаше министри кои по 40-50 минути одговараа на едно пратеничко прашање.

Сметаме дека како што пратениците имаат право во рок од 10 минути да поставуваат такви прашања, добро е и Владата во рок од тие десетина минути да ги даде одговорите на оние прашања, се со цел, Парламентот да биде контролен механизам на Владата и се со цел поголем број на пратеници, независно од опозицијата или од власта да постават прашања до Владата на Република Македонија.

Исто така, би сакал да посочам две одредби кои што убедливо сметам дека се најлоши во овој Деловник, а тоа е во членот 85 бараме да се избрише одредбата со која до колку пратеникот не е тука, односно е повикан за збор, го губи правото на збор и не може повторно да се пријави за збор. Значи, како што потенцирав, мислам дека во таа минута голем дел од пратениците од разноразни состојби, од субјективни или објективни нема да бидат присутни тука во салата и на тој начин тие фактички го губат правото да дискутираат по одредена тема, по одредена област. Нормално, сметаме дека е добро барем пратениците да можат да се пријават по тој Закон или по одредена информација дури трае текот и претресот на тој закон.

Исто така, во членот 88 кој се однесува на процедуралните забелешки, бараме да се врати старото решение со кое што процедурални забелешки, односно каде што имаме неправилна примена на Деловникот може да даде секој пратеник како што стои во Деловникот само координаторот или неговиот заменик исто во случај на отсуство на координаторот или заменик координаторот, добро е некој од пратениците до колку има неправилна примена на Деловникот, нормално да го даде своето мислење, односно да даде корекција на она што значи реагирајќи процедурално, што значи погрешна примена на Деловникот.

Исто така во членот 138 бараме Законот кој не потекнува од Владата, за кој Владата нема да се произнесе во рок од 10 дена, Собранието или матичното тело на Собранието да го разгледа.

Членот 139 исто така го предлагаме да се брише дискриминаторното решение, каде што се бара најмалку 15 пратеници да поднесат барање да се одржи претрес по Предлогот на законот.

Сметам дека со овие измени со кои што пратеничката група на СДСМ ги дава, независно што тука беше потенцирано дека можеби не бил сега периодот заради тоа што следуваат локалните и претседателските избори, можеби во некој друг временски период, меѓутоа, очигледно е оваа примена на овој Деловник не функционира. Тоа можеше да се види и во изминатиот период каде што се донесоа еден куп закони по скратена и по итна постапка, каде што максимално се ускратени, тоа е и основното, значи максимално се ускратени правата на пратениците да дебатираат повеќе по одредени теми. Јас не велеам можеби десет минути за одредени теми се доволни, меѓутоа има теми каде што е добро, затоа е во овој предлог деловник предлагаме од 10 минути на 20 минути, пак да има ограничување. Значи беше споменато дека сме барале како да нема ограничување во овој Деловник. Не, апсолутно и ние сме да има ограничување, меѓутоа десетте минути да бидат заменети со 20, односно 15-те минути на координаторот и заменикот координатор да бидат заменети со 25. Само на тој начин ние ќе можеме да го изразиме она за кое што сме избрани тука и дојдени тука, и на тој

начин да го заработиме лебот, а не да доаѓа ситуација да одредени пратеници тотално гледајќи го она што умот го изваде, не го кажат она што го имаат или за што се задолжени да го изнесат мислењето од страна на оние кои ги избрале да седат во овие клупи. Благодарам.

Трајко Вељаноски: Благодарам и јас.

Реплика има госпоѓа Танчева Тулиева Надица, повелете.

Надица Танчева Тулиева: Благодарам претседателе.

На почитуваниот колега Горан Сугаревски би сакала да му реплицирам токму во делот кога зборува за консензус и политичка волја. Значи, сакаат овој предлог за изменување и дополнување на Деловникот да се прифати, а сепак тие го поднесоа овој предлог како едностран, без било каква политичка констатација со останатите пратенички групи. Јас не сакам да се впуштам во материјална расправа околу овој Предлог деловник, но сепак гледам дека најголемиот проблем кој што тие го имаат е околу 10-те минути кој што сакаат да ги имаат претставниците на Владата при интерпелацијата, односно пратеничките прашања кога поставуваме ние како пратеници, пратенички прашања дека имаме време од 10 минути и во тие 10 минути да можеме да поставиме три пратенички прашања. Но сепак од страна на министрите и претседателот на Владата добиваме одговори кои што се подолги. Меѓутоа, колега вие како што знаете и на Комисијата за деловничко мандатно имунитетни прашања споревме токму околу тоа. Затоа што ние како пратеници кога се јавуваме, токму знаеме за што ќе зборуваме и навистина тие 10 минути кои што ги имаме на располагање ни се сосема доволни да срочиме една добра дискусија по однос на било кој предлог на закон кој што го имаме во Собранието на Република Македонија. А кога вие како пратеници поставувате прашања до претставниците на Владата, значи во едно прашање поставувате повеќе потпрашања и сега не знам како очекувате во рок од 10 минути претставниците на Владата да ви одговорат на едно прашање со 10 потпрашања во рок од 10 минути навистина не може да се одговори. Вие треба да бидете задоволни, затоа што навистина добивате исцрпни одговори од претставниците на Владата и од претседателот на Владата на Република Македонија.

Трајко Вељаноски: Благодарам.

За контра реплика беше пријавен господинот Сугаревски Горан, повелете.

Горан Сугаревски: Ќе почнам од крајот. Дополнително претседателот на Собранието прашува дали пратеникот е задоволен од одговорот и му дава дополнително да постави потпрашање. Дали колешке еден министер или заменик премиер, заменик претседател на Влада, за вас е добро 50 минути да одговара на едно пратеничко прашање.

Околу тоа дали баравме усогласување, колешке, ние на секоја седница укажувавме на слабостите

на овој Деловник, но и до претседателот на Собранието од страна на координаторите на политичките партии беа доставени овие предлог измени се со цел да се направи усогласување меѓу политичките партии, со цел да настане таква промена на овој Деловник.

Не гледам причина зошто сметате вие дека овој Деловник односно овие забелешки не биле претходно доставени до претседателот. Тие се доставени, беа на разгледување, можевте и вие доколку сакавте да настане промена на овој Деловник тоа да го направите. Меѓутоа, очигледно не е по волја на парламентарното мнозинство.

Трајко Вељаноски: Благодарам.

Има збор господинот Диневски Менде, повелете.

Менде Диневски: Благодарам претседателе.

Почитувани колеги, по не цели пет месеци од примената на новиот Деловник кој го донесовте за неколку секунди, со оправдување дека со него Парламентот ќе работи поефикасно, поуспешно, поквалитетно како на пленарните седници така и на седниците на работните тела односно комисиите, навистина праксата покажа дека е сосема спротивно.

Овој Деловник не може да го подигне кредибилитетот на ова Собрание и да придонесе кон јакнење на демократските процеси во Република Македонија. Со овој Деловник на површина излегоа многу слабости кои ги содржи, особено тие слабости се видливи по примената на Глава 9 и за жал се остварија укажувањата што ги дававме во изминатиот период, во изминатите шест месеци дека со овој Деловник навистина во значителна мера ќе се ускратат правата на пратениците во однос на нивното право на дебатирање и укажување на своето мислење и став, што впрочем се и нивни основни уставни права.

Во изминатите пет месеци, особено во последниот, се увиде дека работата на комисиите е отежната заради праксата на Владата и парламентарното мнозинство на чело со ВМРО-ДПМНЕ законите да се носат по скратена постапка, за која впрочем и претседателот на Собранието пред цела македонска јавност се извинуваше. Навистина не знам уште колку пати претседателот на Собранието треба да се извини дека ваквиот начин ќе се промени, но сепак, тоа што остана во праксата и тоа што го гледаме во ова Собрание е дека навистина и понатаму законите ќе се носат по скратена постапка.

Постапката за донесување закони е нетранспарентна, бидејќи најголем дел од законите кои се носат или во најголем дел од времето во исто време се одржуваат комисиии на кои објективно пратениците не може да присуствуваат на сите тие комисиии. Со ваквиот начин и со начинот на кој од страна на Собранискиот канал не се покриваат комисиите на Собранието на Република Македонија, граѓаните на Република Македонија се ускратени со информација за тоа кои закони се носат во

Република Македонија, во Собранието. Пример за ова беше донесувањето на Буџетот на Република Македонија за 2009 година, кога сите бевме сведоци, како пратениците многу повеќе беа во ходниците отколку на самите комисиони каде што имаа предложено амандмани.

Со овој Деловник дебатата на пленарните седници ја снеса. Нема повеќе дискусии кои може да придонесат за подобрување на законските решенија, туку имаме само една гласачка машинерија која е тука само за да изгласа колку што може повеќе закони. Најчесто поради динамиката и скратената постапка, како пратеници и пратенички групи, во најголем број на случаи имаме право на една дискусија, на еден претставник од пратеничка група во рок од 10 минути за да се искаже ставот на пратеничката група или пак во одредена фаза на донесување на закони и тој став или таа можност ја немаме. Со тоа навистина е недопуштено за Собранието на Република Македонија, тоа не е добро за демократијата во Република Македонија. Дека не е добро, тоа беше укажување и на голем број експерти, и на голем број дипломати и амбасадори во Република Македонија дека ваквиот начин на работа мора да се смени. Овој Деловник или со работата по овој Деловник претставува навистина лош имиџ за Република Македонија за тоа законите да се носат огромна брзина само во неколку секунди. Лошо е за Република Македонија да се носат по педесетина закони во еден ден, бидејќи ваквиот начин на работа ја оддалечува Република Македонија од НАТО и Европската унија. Но тоа не значи ништо бидејќи парламентарното мнозинство и со денешниот однос на оваа седница покажува дека има една единствена цел, а тоа е да ги задоволи барањата на Владата и на премиерот Груевски.

Парламентот е претворен во сервис на Владата, ја изгуби независноста која ја има согласно Уставот и за таквиот однос бевме сведоци на голем број на примери кога министри, премиерот во низа случаи се поставуваа над Парламентот и над пратениците.

Во практиката се покажаа бројни нејасни одредби од овој Деловник и неможност таквите решенија да се имплементираат во нашите постојни услови, што е само уште една потврда дека овој Деловник мора да претрпи измени и да биде применлив во практиката.

Поради сите горе наведени состојби и фокусираните слабости со кои се карактеризира работата на сегашното Собрание на Република Македонија, по донесување на новиот Деловник, навистина треба да се пристапи кон измена и дополнувања на истиот. Ова ќе помогне за подобрување на демократските процеси, да се прифатат забелешките на опозицијата која не учествуваше во донесувањето на овој Деловник, со чии одредби сериозно се поткопаа демократските начела во Република Македонија и се создадоа дополнителни несогласувања меѓу политичките партии во Собранието.

Предлогот за измени и дополнување на Деловникот на Република Македонија треба да се заснова на неколку начела.

Прво, треба да придонесе за ефикасноста на работата на Собранието.

Второ, треба доследно да се остваруваат правата и должностите на пратеници, треба рационална да биде постапката за донесување на законите, како и транспарентноста во работата на Собранието.

Ќе дадам своевидување или само неколку примери во одредени членови кои бараме да се променат или да се изменат со цел да го убедиме парламентарното мнозинство, на чело со ВМРО-ДПМНЕ, дека овие измени ќе ја подобрат работата на Собранието. На пример, ако сакаме да заживее демократијата и генерално опозицијата во ова Собрание, независно дали сме ние денес опозиција или вие ќе бидете опозиција некогаш, независно од тоа кои членови или за кои членови зборуваме, навистина тоа што го предлагаме го предлагаме во интерес на сите нас, во интерес на пратениците. Тоа се однесува на постапката за поставување пратенички прашања и злоупотребата од страна на министрите и на премиерот во одговарањето на тие поставени прашања, особено кога прашањата се поставени од страна на членовите на парламентарното мнозинство со однапред одговорени одговори кои се цели фермани, кои зафаќаат дури и по час и повеќе во еден одговор на одреден министер.

Опозицијата треба навистина да има право да предложи една точка најмалку во предлог дневниот ред, за која задолжително ќе се расправа, а не како денес кога бевме сведоци на три иницијативи или три предлог закони кои ги поднесе опозицијата, кои без никаква дискусија беа отфрлени од позицијата.

Она што навистина пречи, тоа е начинот на кој се третираат пратениците. Навистина како пратеници мора да имаме право да реагираме процедурално, иако колегите од власта во многу наврати го прекршија Деловникот на Собранието на Република Македонија. Единствено координаторот и заменик координаторот го имаат тоа право и како што покажа праксата во исто време кога се држат пленарните седници да се држат и собраниски комисиони, многу често се случува координаторот и заменик координаторот да не присуствуваат на пленарната седница и да немаме право да реагираме процедурално во однос на прекршувањата на овој Деловник. Навистина не бараме ништо ново или не бараме ништо со што ќе се наруши работата на Собранието, туку бараме да си ја работиме работата за која граѓаните на Република Македонија навистина ни ја дадоа довербата. Потврда на ова е и Извештајот на граѓанската асоцијација "Мост" кој го добивме пред извесно време, во кој може да се види дека од вкупно 120 пратеници 85 пратеници во ова Собрание никогаш не ја искористиле можноста да реагираат процедурално. Или се знаат на број членовите во Парламентот кои го имаат тоа

право. Тоа зборува дека навистина во ова Собранието на пратениците им е ускратено правото да говорат. Покрај ова, ако некој пратеник заради овие објективни причини е присутен на одредена комисија и не може да стигне во рок од една минута, нема право да го даде или да го искаже своето мислење во однос на еден закон. Ние тоа право го бараме, тоа право ни следува како пратеници во ова Собрание, тоа е право на сите 120 пратеници да можеме да се пријавиме за одредена дискусија, да го кажеме ставот, на крајот на краиштата ставот на голем број граѓани на Република Македонија кои ги претставуваме.

На крајот, за да не должам многу почитувани колеги, Деловникот е највисок акт за работа на Собранието кој претставува претставнички дом на сите граѓани на Република Македонија, па оттука и од суштинско значење е да се прифатат измените кои ги предлагаме, овој Деловник да се донесе со поддршка на сите пратеници или пратенички групи на ова Собрание, во духот на развитокот на демократијата и демократските процеси. Благодарам.

Трајко Вељаноски: Благодарам и јас.

Реплика има госпоѓица Рунчева Христина, повелете.

Христина Рунчева: Благодарам претседателе.

Почитуван колега Диневски, ќе се согласам со вас дека навистина се работи за еден суштински акт кој претставува основа на организацијата и функционирањето на Законодавниот дом. Истовремено, Деловникот на Собранието претставува нормативна претпоставка за успешно и ефикасно остварување на функцијата на пратениците на работните тела и Собранието земено во целина, меѓутоа, ова не е вистинско време да се разговара за измени на Деловникот. Имено, овој Предлог Деловник за измена и дополнување на Деловникот на Собранието на Република Македонија го изготвирте пред се еднострано и како што и самите рековте, во многу кус период, без било какви консултации со останатите пратенички групи во Собранието, го предлагате во фаза на предизборие кога сме во исчекување на локалните и претседателските избори, а истовремено тој не рефлектира никакви сублимирани искуства на експерти од областа на парламентарното работење. Уште помалку пак се потпирате на сублимирани искуства и компаративни анализи од развиените демократски земји. Денес дискутираме единствено по измените и дополнувањата на Деловникот на Собранието на Република Македонија, кои се изготвени единствено по видување на подносителот, а тоа е СДСМ. Имено, во современата пракса темелната анализа и компаративните парламентарните искуства од другите развиени демократски земји би требало да бидат основа за предлагање на измени, подобрувања пред се на текстот на Деловникот. Но во овој случај пред себе гледам само измени заради измени.

Инаку, само да ве потсетам колеги ...

Јас се надевам дека ќе биде воспоставен ред во салата.

Трајко Вељаноски: Колеги, ве молам да ја сослушаеме колешката. Повелете.

Христина Рунчева: Само да ве потсетам колеги дека Деловникот кој што денес се применува во Собранието не е подготвен единствено од мнозинството, пред шест месеци како што вие тврдите туку оваа деловничка верзија која што ја имаме пред себе е изготвена уште во времето на претседателот на Собранието Љупчо Јордановски по модел на словенечкиот Деловник. Така што навистина овие забелешки кои што се изнесени се без сериозна анализа, забелешки кои што се неиздржани, иако оваа верзија беше подготвена во соработка со актуелната опозиција, предлозите кои што беа доставени во текот на изготвувањето, мора да признаете дека добар дел од нив беа и усвоени. Навистина постојат услови, кога ќе бидат создадени услови да бидат земени предвид и забелешките кои што ги имате во однос на овој Деловник, како и слабостите, меѓутоа е потребен извесен временски период во кој што ќе можат да дојдат овие забелешки на видно поле и кога ќе можат да бидат преземени вистински чекори со цел тие да бидат корегирани. Ова не е вистинското време за да се преземат измени во однос на Деловникот. Благодарам.

Трајко Вељаноски: Благодарам и јас.

Контра реплика има господинот Диневски Менде, повелете.

Менде Диневски: Благодарам.

Пожитувана колешке, навистина ви честитам што во изминатите Шест месеци само еднаш сте се јавиле за збор во ова Собрание, а сега очигледно ви е втор пат да се јавите за реплика. Тоа е првата работа.

Втората работа, кажете ми еден Деловник на една европска земја што е донесен без присуство на опозицијата.

И трета работа, почитувана колешке, имате право вака да говорите заради тоа што како пратеник со полно работно време ве примија на Факултет и сега предавате како асистент и треба да им се заблагодарите на тие луѓе кои ве примија, искористивте позицијата член на ВМРО-ДПМНЕ и пратеник да бидете вработени. Благодарам.

Трајко Вељаноски: Ве молам колега, тоа не е предмет на Деловникот и не би требало да одиме лично.

Има збор госпоѓа Стефановска Анета, повелете.

Анета Стефановска: Благодарам почитуван претседателе.

Почитувани колеги пратеници, и покрај сите дискусии на колегите од опозицијата односно од СДСМ кои што беа негативни спрема Деловникот кој што е сега во примена и упатија тешки зборови, јас однапред ќе кажам дека сега ќе гласам против измените и дополнувањата на Предлогот за измени и дополнувања на Деловникот и точно ќе кажам зошто.

Предлогот е едностран и направен е без консултации на пратеничките групи во Собранието, без опстојна анализа за состојбите, за работата на телата и на Собранието и за правата на пратениците и поради тоа што сметам дека Предлогот треба да се врати во форма, во фаза на иницијатива, во која ќе се направи една поопсежна анализа за целата состојба. Во исто време, исто така стои фактот дека само пет месеци како овој Деловник е донесен, што значи дека сеуште до денес не можеме добра оценка да направиме дали е добар или не, во што е добар или не. Јас не се противам дека во некои делови треба да се промени, но сметам дека сеуште не е зрело времето за промена на овој Деловник, бидејќи пак ќе потенцирам дека само пет месеци е неговата примена. Потребно е дијалог, заедно со сите политички најголеми партии и тој треба да биде суштински, а не онака како што велат празен, само на зборови, опозицијата односно колегите од СДСМ.

Без координати меѓу пратеничките групи, конкретни согледувања на недостатоците и проблемите кои произлегуваат од одредени решенија во Деловникот, тогаш ќе можеме ние да направиме добра анализа и тогаш ќе можеме да знаеме во што треба да се промени овој Деловник и во што не треба да се промени. Ние не можеме да кажеме дека Деловникот во целина не чини и заради тоа ни е потребно време во пракса да видиме во што чини, а во што не чини.

Исто така, сметам дека е потребно да се разгледаат искуствата на други држави, особено на демократски земји со стари традиции како што е Велика Британија и други држави, а после тоа определени пратеници да видат кое е нивното искуство, потоа да се земе пример и да се направи добра оценка за сето тоа, па да се измени Деловникот.

Исто така, си го поставувам прашањето дали граѓаните на Република Македонија даваат лоша оценка за работата на Собранието и за тоа е виновен Деловникот или однесувањето на пратениците од опозицијата, особено на колегите од СДСМ.

Сега ќе кажам дека навистина е потребен дијалогот и она што кажа госпоѓата Лошкова Славица што се подразбира под дијалог. Сега јас би го поставила обратно прашањето, што опозицијата која што до сега дискутиреше, односно колегите од СДСМ подразбираат под дијалог. Дали под дијалог се подразбира конкретен предлог од нивна страна едностран, без конкретни консултации со сите други пратенички групи во ова Собрание или дијалогот навистина треба да биде суштински.

Исто така, тие потенцираа дека Деловникот е донесен во нивно отсуство, а јас сакам да ги запрашам дали некој ги натера оттука да си заминат или сами тие донесоа таква одлука да си заминат и заради сето тоа ние сме виновни зошто го донесовме тогаш Деловникот.

Сметам дека сите пратеници навремено беа известени и можеа слободно да дојдат и да го

гласаат или да не го гласаат Деловникот, значи по нивна иницијатива беше отсуството. Затоа не гледаме никаква кривица што тие не учествувале во донесувањето на нашиот Деловник. Тоа се факти, докази кои треба да ги слушнат граѓаните и сега друг некој им е крив зошто се донел Деловникот.

Инаку, за сознание на граѓаните, овој Деловник е една верзија во која уште кога господинот Јордановски, кој што беше претседател од СДСМ, на Собранието на Република Македонија после повеќе координации со сите пратенички групи, изработи една верзија која што е слична со словенечкиот Деловник. Овој Деловник е сличен на словенечкиот Деловник и после опстојни координации, дискусии во тој период, се направи една верзија која е слична на сегашниот Деловник. Во тој период, околу 20 прашања и проблеми кои што беа поставени од страна на СДСМ, околу 16 или 17 забелешки беа прифатени и вградени во оваа содржина на Деловникот. Сега е многу интересно и чудно кога самите на себе си наоѓаат маана, на она што сами си го изработиле, а ние сме го прифатиле. Иако ние имаме ограничена дискусија, сакам да кажам дека секаде во Европа се применуваат вакви деловници, вклучително и Советот на Европа и Европскиот парламент, така што сакам да кажам дека ниеден деловник во светот и во европските земји не е совршен, меѓутоа, тоа не значи дека нашиот Деловник нема да е добар. Сепак, за пет месеци не е доволно време да знаеме ние дали овој Деловник е добар, во што е добар, во што не е добар, така што потребно е подолго време за да можеме ние да видиме некои состојби на самиот Деловник.

Во врска со она што некои колеги претходно, дискусанти од СДСМ го кажаа, еве конкретно господинот Макрадули дека Амбасадата на САД дала некаква забелешка во врска со нашиот Деловник и цитираше дека ги поттикнува и позицијата и опозицијата на конструктивен дијалог, да го продолжат дијалогот, јас и тоа го велам и препорачувам исто така, како него, меѓутоа, да биде тој суштински, не само на празни зборови. Значи ништо ново не кажа и мислам дека за тоа сепак носи кривица опозицијата која што во тој период без никаква причина го напушти Парламентот.

Позицијата викате дека врши терор. Не знам каде го гледате тој терор, затоа што вие цело време упатувате тешки зборови, а ние секогаш аргументи ви возвраќаме дека тоа не е добро, не е културно, дека не треба да имате такво домашно воспитување и дека треба поинаку да дискутирате, да видат граѓаните дека навистина мислите добро на нашата држава.

Господинот Андонов Миле тотално, дискутирајќи, не знаеше ниту да го прочита својот говор, значи она што му беше напишано, мислам дека дури не го ни разбираше тоа што го читаше. Значи, се служите со некакви работи кои навистина се недолични тука пред граѓаните и заради сето тоа јас мислам дека ви паѓа вашиот рејтин. Во сета таа состојба и во сите овие

аргументи што јас ги искажав, мислам дека треба да се искорегирате, да се поправите и дека сепак треба да сфатите дека ова време не е зрело сега за да се менува нашиот Деловник. Нашиот Деловник во некои работи навистина е добар, бидејќи сакам и да ве потсетам претходно какви состојби вие стваравте. Ако ние носиме закони навистина ефикасно и побрзо и со тоа се задоволни граѓаните, вие сакавте да ги вклучите нашите реформи, дававте тука низ цело Собрание амандмани со илјадници, трошевте многу хартија за сето тоа, без потребни амандмани стававте многубројни, за да може да се закочи работата на Собранието. Сите тие состојби сакате сега повторно да ги вратите и заради сето тоа вам ви е крив Деловникот. Но мислам дека доволно граѓаните можат да видат и да знаат дека сега не е време да се носи Деловникот и да се врши измена, дека сите овие факти и аргументи ќе ги сфатите најдобро намерно, затоа што цела јавност и вас ве слуша но и нас не слуша, така што ќе ги стави на вага сите наши аргументи и ваши аргументи и ќе разбере зошто сето ова вака се дискутира денес.

Јас уште еднаш ќе кажам дека ќе бидам против измените и дополнувањата на Деловникот и за тоа ќе треба вистински дијалог, вистинска консултација со сите пратенички групи и тоа значи една демократија, а не она што го кажува опозицијата. Благодарам.

Трајко Вељановски: Благодарам и јас.

Реплика има госпоѓа Роза Топузова Каревска, повелете.

Роза Топузова Каревска: Благодарам почитуван претседателе.

Почитуван Цветко Грозданов, колега, знам дека сте нервозни што не сте предложени за градоначалник, меѓутоа, овој пат сега дебатираме за Деловникот.

Единствено што можам да се согласам со колешката е вашиот, односно како што неколку пати потенциравте нашиот Деловник токму вашиот Деловник, но не излегов за да полемизирам со вас, излегов само да кажам неколку факти и да ги спротивставам аргументите, затоа што вие иако се повикувавте на аргументи, немате.

Прво, ќе почнам хронолошки. Да, господинот Љупчо Јордановски предложи, даде предлог - Деловник во Собранието, до пратеничките групи испрати еден Деловник текст да кажам, меѓутоа, ниту една, повторувам ниту една пратеничка група без разлика дали беше од парламентарното мнозинство или од опозицијата не даде согласност за тој Деловник. Тогаш и пратеничките групи кои беа од парламентарното мнозинство се спротивставија на таков Деловник, а пратеничката група на ВМРО ДПМНЕ посебно во говорот ќе ви кажам што говореше, од бушење на демократијата, замолчување на опозицијата, страшно едно умиме итн., за тој Деловник. Јас сум изненадена од огромната почит што сега ја покажувате кон господинот Љупчо Јордановски која тогаш на

многу чуден начин ја демонстриравте. Имено, тогашниот пратеник Никола Груевски, сегашен премиер, ја извади картичката и не му овозможи да ја води седницата на господинот Љупчо Јордановски.

Второ, да продолжиме понатаму, вакви предлог деловници беа доставувани во Собранието во октомври 2006 година, потоа имаше во февруари 2006 и последен во јануари 2007 година. Беа формирани работни групи кои работни групи беа во состав: господинот Трајко Вељановски, како претседател на Комисијата за избори и именување, господинот Бесим Догани, потоа колегите Благој Зашов, тогаш, Марјан Додовски, Оливер Спасовски, Роза Топузова Каревска и Азиз Положани. Еве ги записниците со забелешките кои сме ги ставиле како работна група, на оние што сите сме се согласиле и на оние за кои сме сметале дека има простор да се разговара. Ниту една од нив не е вградена во овој Предлог Деловник ниту една од сите овие договорени. И не е точно, сите пратенички групи на барање на пратеничката група на ЛДП до претседателот доставивме забелешки на Предлог Деловникот и чекаме од месец октомври да бидат ставени на дневен ред.

Трајко Вељановски: Благодарам.

Контра реплика госпоѓа Анета Стефановска.

Анета Стефановска: Благодарам претседателе.

Госпоѓа Топузовска, јас нема да ви возвратам со исто, само ќе ви кажам дека многу е лошо што живеете во минатото. И не за цабе вие го барате и другарот Тито. Значи, многу е лошо што живеете во минатото и цело време се храните од минатото. Вие не сакате реформи, не сакате да одиме напред, не сакате дури реално ниту во Европската унија да одиме и во НАТО, со ваквите дела што ги правиме. Јас нема да ви возвратам на некаков начин каков што вие кажувате за минатото, меѓутоа, со аргументи точно и со факти, јас ви кажувам дека е точно ова што го кажав јас. И, народот цени, сите искази што ги кажуваме, народот знае да ги цени. Не за цабе ние имаме 40% рејтинг, а вие ниту еден посто, кој знае и 1%, имате. Сакам да кажам дека треба да се корегирате во вашите исказувања и престанете да живеете во минатото. Благодарам.

Трајко Вељановски: Благодарам.

Реплика иам господинот Јани Макрадули.

Јани Макрадули: Благодарам претседателе.

Сакам да реплицирам во еден дел во однос на сите дискусанти од ВМРО ДПМНЕ кои што го имаат пред нив ливчето со тезите. Да појаснам две работи и да ги повторам, бидејќи очигледно ќе се натпреваруваме во повторувањето на некои неvistини во демантирањето на некои неvistини што доаѓаат од страна на пратениците на ВМРО ДПМНЕ.

Предложените измени се најмалку два месеци на масата на координацијата како забелешки од пратеничката група на СДСМ. Тоа е една работа.

Втора работа, иницијатива од наша страна има покренато неколку пати да се разговара за оваа тема и неколку укажувања од Советот за европски интеграции кон претседателот на Собранието да се поразговара за оваа тема, бидејќи според сите во Република Македонија освен за пратениците на ВМРО ДПМНЕ ова не е критериум за влегување во Европа. Денеска зборуваме за потребата за донесување и ако одиме по логиката на она што го зборуваше претходниот пратеник, дека денес не е време. Сведоци бевме дека денес не е време според ВМРО ДПМНЕ да се зборува за состојбата на етничките поделби во образовниот процес во Струга. Вчера не беше време да се зборува дека 450 илјади луѓе не можат да земат плата, некои не беше време да се зборува за млеко производителите. Пред тоа три пати не беше време да се зборува за тоа државата да им плаќа по 1500 денари на 50 илјади семејства да си ги покријат сметките за струја. Во вашиот Деловник не се дозволува, или никогаш не е време за актуелни теми што ги допираат граѓаните на Република Македонија. Додека вие најдете време, Албанија и Хрватска влегоа во НАТО, Србија и Црна Гора не престигнуваат, а Македонија, а за демократијата во Македонија нема ни време, ни место. Благодарам.

Трајко Вељановски: Благодарам и јас.

Контра реплика госпоѓа Анета Стефановска.

Анета Стефановска: Благодарам претседателе, Почитуван колега, има една латинска поговорка и вели: "до кога Каталино ќе го злоупотребувате нашето трпение". Значи, јаре и паре не се мешаат тука. Ние имаме предлог на Деловник зза изменување и дополнување на Деловникот на Собранието на Република Македонија. Вие викате, ние тука дискутираме за потребата за донесување на Деловникот. Мешате млеко производители, мешате Струга, мешате други работи, значи мешате јаре и паре. Тоа тука го гледаат и вашата ароганција не ве води никаде. Јас неколку пати ви кажувам најдобронамерно, не се однесувајте така, бидејќи се повеќе и повеќе аверзија создавате спрема себе. Благодарам.

Трајко Вељановски: Благодарам и јас.

Следен за збор е госпоѓа Благородна Дулиќ.

Благородна Дулиќ: Благодарам претседателе.

Мислам дека е непродуктивно да се враќаеме назад и да зборуваме за тоа како е донесен Деловникот, што претходеше за донесување на Деловникот, заради тоа што ќе не одведе во некои други води во кои што не сакаме да одиме ни вие, ни ние. Факт е дека имаме еден Деловник кој што во примената е многу млад, кој што Деловник покажа дека во повеќе работи е позитивен. Меѓутоа, не може да се одбегне да се каже и тоа дека може за одредени решенија да дискутираме за да го подобриме Деловникот. Сега прашање е дали со овој предлог кој што е поднесен од пратениците на СДСМ ние останатите пратеници можеме да интервенираме во предлозите на Деловникот, освен да гласаме

против, или да прифатиме некои или да интервенираме да се изменат оние одредби кои што се опфатени со предлогот на Деловникот. Ние почитувани колеги сите останати освен пратеничката група на СДСМ не можеме во оваа фаза и во оваа постапка да предлагаме измени на Деловникот, освен оние кои што се опфатени во нивниот предлог. Тоа истото го согледаваме и при работата на Комисијата, меѓутоа ни беше одговорено дека никој не не спречува и јас, или било кој од нас да стави предлог за измена и дополнување на Деловникот во однос на други прописи кои што се содржани во Деловникот. Што значи тоа? Ќе играме сам по сам, дека секој сега ќе оди кон тоа да изготвува свој предлог и своевидување на она како што треба да изгледа еден Деловник на Собранието на Република Македонија, а се залагаме за дијалог, се залагаме за консензус, се залагаме за усогласување на ставови, се залагаме за усвојување на решенија кои што ќе бидат прифатливи за доброто на работењето на Собранието на Република Македонија. Од овие причини веднаш во својата дискусија кажав, сега повторувам, дека овој предлог за измена и дополнување на Деловникот за мене е неприфатлив. Што сметам дека позитивно е направено досега во праксата во примената на Деловникот. Пред се, работа по комисиите, таму веќе се покажува интерес на пратениците кои што не се членови на комисиите да учествуваат во работата на комисиите каде што чувствуваат дека имаат интерес, или потреба да го кажат својот збор. И токму тоа сметам дека кога ќе дискутираме за измени и дополнување на Деловникот треба да ја зајакнеме улогата на комисиите во смисла да се остави поголемо време, подолго време од закажување на седницата на Комисијата до закажување на седницата на Собранието каде што ќе се гледа соодветниот законски проект за да може Комисијата навистина да ја одигра својата улога. Ова впрочем може да се направи и со договор и со толкување на самиот Деловник, а мислам дека во иднина ќе можеме тоа да го направиме со оглед што нема да имаме таква навала на законски проекти од страна на Владата за работа на комисиите и на Собранието на Република Македонија. Многу се дискутираше за тоа што "МОСТ" констатираше како негативни работи во работата на Собранието и на кој начин постапуваат поделни пратеници, со тоа што не биле активни, не се јавувале за збор, примале плата, а не си ја вршеле својата работа. Мислам дека во врска со тоа треба да се погледне и другата страна на медалјата да ја кажаме и констатацијата на МОСТ дека одредени пратеници недозволено многу отсутнуваат од работата на Собранието.

Па мислам дека во врска со тоа треба да се погледа и другата страна на медалјата, да ја кажаме и констатацијата на МОСТ дека одредени пратеници не е дозволено многу отсутнуваат во работа на Собранието, тоа е точно нотирано и друго тие податоци покажуваат дека некои само ќе се прошетаат и ќе се

потпишат за да бидат видени, а ги нема на гласањето. Тие податоци се точно обработени во Извештајот на МОСТ за работа на Собранието на Република Македонија.

Од тие причини сметав дека во идниот Деловник треба навистина да предвидиме одредби за јакнење на одговорноста на пратениците за работа во Собранието да не им биде Собранието само поплатно место на навраќање, туку навистина да си ја заработуваат својата плата како сите вработени во сите останати установи во Република Македонија.

Што се однесува до пратеничките прашања, оние колеги што беа во Англија видеа таму дека тематски се расправа по одредени прашања односно по одредени министерства на одредена закажана сесија. И тогаш доаѓаат министрите на кои што однапред им се кажува на која тема ќе се дискутира и на која тема ќе бидат прашувани. Ние овде сакаме да ја нацртаме целата Влада за да покажеме кои сме ние, а кои се они заради тоа што ние ги бираме и според тоа треба да бидат тука постојано во периодот на тој ден кога се поставуваат пратенички прашања, а се судруваме со една друга парадоксална ситуација, ќе се испуцаат првите прашања од опозицијата од првиот, вториот евентуално третиот ред и потоа нема никаков интерес, меѓутоа будно се следи дали се тука сите министри за да видат која е власт на пратениците, дека тие тука се да одговараат и да бидат понижувани од страна на пратениците. Според тоа мислам колеги дека во тој поглед треба сериозно да размислиме и дека можеме да прифатиме она што е долгогодишно да не кажам, вековно искуство на Парламентот во Англија и да го примениме тоа кај нас заради тоа што секогаш кога човек не е подготвен за одредено прашање тој долго зборува. Знаете за онаа поговорка, немам толку време и заради тоа ти пишувам долго писмо. Според тоа, навистина се залагам за тоа однапред да бидат поставени и да концентрираме, оваа седница ќе поставуваме прашања на претседателот на Владата и неколку министри, другата сесија да биде на некои други министри и да се концентрираме на таа материја, да се припремаме и ние и тие и тогаш ќе немаме проблем за должината на говорите при одговарање на пратеничките прашања. Од овие причини колеги сум за тоа да пристапиме кон преговори и разговори со тоа што сите пратеници ќе бидат консултирани и ќе ги дадат своите предлози и своитевидувања за подобрување на текстот на Деловникот за работа на Собранието на Република Македонија, меѓутоа не прифаќам еднострано диктирање на она што само му одговара на мал број на пратеници на ова Собрание. Благодарам.

Трајко Вељаноски: Благодарам.

Реплика има госпоѓа Бендевска Весна, повелете.

Весна Бендевска: Благодарам претседателе.

Колешке Дулиќ, Деловникот е документ со кој ги договараме правилата на игра и однесување односно со кој го детерминираме начинот на

работа на пратениците во Собранието на Република Македонија и вие тоа многу добро го знаете. Бидејќи сакате да говорите околу ефикасноста во работата на Собранието ќе ве потсетам на еден неславен рекорд што ова Собрание го има како перцепција не само на граѓаните што би рекла една ваша колешка од вашата пратеничка група, туку како факт. Ова владеачко мнозинство во минатиот и овој состав донесе најголем, рекорден број големи закони кои паднаа пред Уставен суд. Ова Собрание до сега ниту ја покажува, ниту докажува дека може и има капацитет да ги одработува своите уставни надлежности, а тоа е да донесува закони кои нема да паѓаат пред Уставен суд, туку напротив ќе бидат во функција на уредување на различни области од општественото живеење. Денес колешке Дулиќ вие најдобро знаете дека говориме има ли потреба да се мени вашиот Деловник. Колешката Стефановска во својот говори седум пати, Деловникот што го донесовте во отсуство на опозицијата го нарече како ваш Деловник. Немојам да дефинирам поголема потреба од таа, Деловникот кој ние не го чувствуваме за наш, туку за ваш создава сериозен проблем во работата на Собранието на Република Македонија. Не е точно дека во оваа фаза вие не можете да давате свои предлози, не е точно. Само од вас очекуваме политичка волја да дадете зелено светло за она што значи прва фаза на гледање на Предлог Деловникот кој доаѓа од наша страна за да можете да поднесите вашивидувања на нашиот предлог. И да седнеме многу конструктивно со многу политичка волја и консензус да дојдеме до документ кој ќе го чувствуваме не само ваш колешке Дулиќ, туку подеднакво на сите пратеници во Република Македонија, не само за овој состав туку и за идните парламентарни состави. Значи денес говориме имате или немате политичка волја, буквално да придонесте да донесеме, како резултат на политички консензус она што ни е забелешка од страна на Европската комисија околу начинот на донесување на Деловникот на 18 јули 2008 година.

Трајко Вељаноски: Благодарам.

Контра реплика госпоѓа Дулиќ Благородна, повелете.

Благородна Дулиќ: Јас не знам дека постои наш и ваш Деловник. Кога колешката Анета кажа наш мислење на сите пратеници во Собранието на Република Македонија, затоа што ние не се делиме на ваши и наши и на ваши и наши закони. Што се однесува на работата на Уставниот суд, тоа мислам дека кога постои една таква институција затоа е и воспоставена, треба да си ја врши својата работа според законите и Уставот на Република Македонија. Дали тоа го чини или не го чини не е место да расправаме, меѓутоа ако по вашата логика одиме би требало Уставен суд да не постои. Според тоа колешке и ние сме за тоа да дискутираме за подобрување на Деловникот, меѓутоа ако добро го проучите Деловникот, Деловникот не може да се примени

на ваков начин, како што велите да ние предлагаме свои решенија таму.

Трајко Вељаноски: Благодарам.

Реплика има госпоѓа Грковска-Лошкова Славица, повелете.

Славица Грковска-Лошкова: Благодарам претседателе.

Госпоѓо Дулиќ тоа што вие го велите дека пратениците треба да си ја извршуваат својата функција токму со овој ваш Деловник е оневозможено и едноставно зачудува како еден претседател на Законодавно-правна комисија не може тоа да го согледа, дека со вашиот Деловник практички е оневозможуваат пратениците да ја извршуваат својата функција меѓу кои една од најважните е и контрола на работењето на Владата. Една од најважните е исто така предлагање на нови законски решенија кои што ќе ги подобрат реалните состојбите во Република Македонија итн. Зачудува исто така, како вие сега се спротивставувате на "еднострано поднесување на измени во Деловникот". Ако бевте пратеник со интегритет, ако бевте доследна на своите ставови тогаш ве прашувам зошто не го тврдевате истото кога го гласавте Деловникот без присуство на опозицијата. Зошто тогаш не ви сметаше што сите пратенички групи не се во салата, зошто тогаш не ви сметаше што сите пратенички групи немале можност да се произнесат по вашиот Деловник и ниту една нивна забелешка не е прифатена, или тогаш имавте друга ситуација. Двостран Деловник, поднесен од пратеничките групи на ВМРО-ДПМНЕ и заради тоа што сте послушен пратеник на партијата и моравте да го послушате пастирот и да го исполните мајскиот договор меѓу Груевски и Али Ахмети, меѓу кои една од точките беше измена на Деловникот во кој што во меѓудругото се ограничат дискусиите и ќе се прошири употребата на албанскиот јазик во Собранието. И јас ве прашувам, зошто тогаш не бевте принципиелна и доследна да го барате истото она што го баравте денес на седница.

Трајко Вељаноски: Благодарам.

За контра реплика е пријавена госпоѓа Дулиќ Благородна, повелете.

Благородна Дулиќ: Констатирам прво дека се употребуваат србизми во искажувањето на колешката. Дали некој ќе го викаме папа или пастир мислам нема некоја голема разлика.

Она што се случува, а што е скандалозно колешке, е тоа што Грција како доказ за непослушност на Владата на Република Македонија ќе го користи говорот на вашиот папа. Благодарам.

Трајко Вељаноски: Ја прекинувам седницата и продолжуваме утре со истата седница во 11.00 часот. Благодарам.

(Седницата прекина во 17,58 часот)